

# EPA

## 2004-2014



A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA  
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL  
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK  
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT  
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR  
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,  
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,  
2014-BEN,  
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM  
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK  
10. ÉVFORDULÓJÁN.

1921. ÉVI ÖTÖDIK SZÁM MÁJUS HÓ



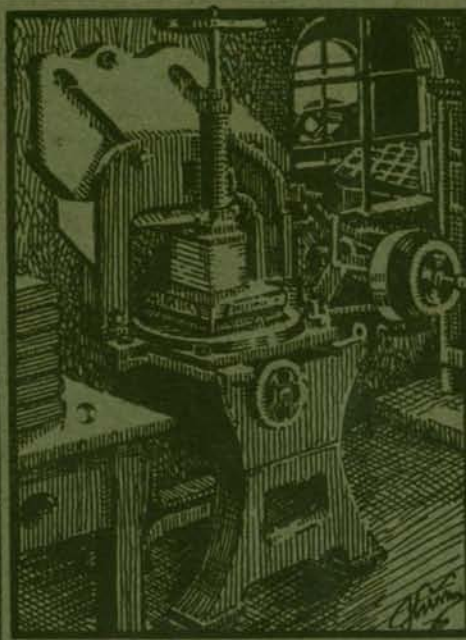
# MAGYAR GRAFIKA



SZERKESZTŐSÉG

TELEFONSZÁM 92-10

A GRAFIKAI IPARÁGAK FEJLESZTÉSÉT  
SZOLGÁLÓ FOLYÓIRAT  
SZERKESZTI ÉS KIADJA BIRÓ MIKLÓS  
KIADÓHIVATAL BUDAPEST VI, ARADI-UTCA 8.



# GÉPET & BETŰT FESTÉKET

és MINDEN EGYÉB SZAK-  
CIKKET SZÁLLIT

az ÖSSZES GRAFIKAI  
IPARÁGAK RÉSZÉRE az

## UNIVERSAL

GRAFIKAI SZAKÜZLET RT.  
BUDAPEST VIII. RÁKÓCZI-TÉR 2  
TELEFON: JÓZSEF 48-12

VESZ-ELAD-és-BECSERÉL  
HASZNÁLT GÉPEKET

H. BERTHOLD BETŰÖNTŐDE és RÉZLÉNYIAGYÁR-VEZÉRKÉPVISELETS

## BESZERZÉSI FORRÁSOK

### BETŰ ÉS LÉNYIA

Első Magyar Betűöntőde Rt. Buda-  
pest VI, Dessewffy-utca 32. Dívatos  
szöveg- és címbetűk minden nyelv-  
hez. Sima és mintázott rézleányok.  
Elvállalja teljes nyomdai berende-  
zések szállítását.

Universal grafikai szaküzlet Rt.  
Budapest VIII, Rákóczi-tér 2. sz.  
Telefonszám József 48-12.

### HENGERANYAG

Berger és Wirth kő- és könyv-  
nyomdai festékgyár, hengeröntőde,  
Budapest IX, Márton-utca 19.

### GÉPJAVÍTÁS

Klein Ernő gépműhelye, Budapest  
VII, István-ut 4.

### NYOMÓGÉP

Universal grafikai szaküzlet Rt.  
Budapest VIII, Rákóczi-tér 2. sz.  
Telefonszám József 48-12.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlete,  
VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.

### SZAKÜZLET

Freund-Barát-féle ügynökség és  
grafikai szaküzlet Budapest V, Or-  
szágház-tér 4. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlete,  
VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.

Goldstein Adolf Utóda grafikai  
szaküzlet, Budapest VII, Kazinczy-  
utca 32. Telefon József 123-95.  
Raktáron tart festéket, lüzódrótot,  
matricaport s minden egyéb nyom-  
dai anyagot.

Gross és Kallós, Budapest V,  
Nádor-u. 29. Telefon 49-31.

Horvát Lajos grafikai szaküzlete  
Budapest VI, Aréna-ut 80. Telefon-  
szám József 32-03. Az ország egyik  
legnagyobb grafikai gépraktára. Ja-  
vításokat szavatosság mellett vállal.

Pusztai Zsigmond grafikai szak-  
üzlet, Budapest V, Tátra-utca 6.  
Gépek, szerelvények, anyagok és  
festékek raktára. Elsőrangú kép-  
viseletek. Teljes nyomdai berende-  
zések szállítását is vállalja.

Universal grafikai szaküzlet Rt.  
Budapest VIII, Rákóczi-tér 2. sz.  
Telefonszám József 48-12.

### PAPIROS

Weisz Márton, papíráruk gyári  
raktára. Mindennemű író- és nyomó-  
papírok nagyban eladása. Buda-  
pest V, Bálvány-utca 19. Telefon  
97-37. Sürgönyeim: Weiszpapír Bu-  
dapest.

### FESTÉK

Berger és Wirth kő- és könyv-  
nyomdai festékgyár, hengeröntőde,  
Budapest IX, Márton-utca 19.

Gebr. Schmidt G. m. b. H. Frank-  
furt a/M. kő- és könyvnyomdai fes-  
tékek lerakata: Freund-Barát-féle  
ügynökség és grafikai szaküzlet Bu-  
dapest V, Országház-tér 4. Telefon  
82-35.

Universal grafikai szaküzlet Rt.  
Budapest VIII, Rákóczi-tér 2. sz.  
Telefonszám József 48-12.

### KLISÉK

Sokszorosító Ipar Rt. Budapest  
VIII, Tisza Kálmán-tér 6.

Háromnak tesz szívességet: önmagának, lapunknak  
és a hirdetőnek, ha rendeléssel alkalmával megemlíti  
lapunkat: a Magyar Grafikát!

# A GRAFIKAI IPARÁGAK FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ MAGYAR GRAFIKA

SZERKESZTI ÉS KIADJA  
BIRÓ MIKLÓS

MEGJELENIK JUNIUS ÉS JULIUS HÓ KIVÉTELEVEL HAVONKÉNT. SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL BUDAPEST VI. ARADI-UTCA 8. TELEFON 92-70 ÉS 23-45

ELŐFIZETÉSI DÍJ EGY ÉVRE 280 KOR. EGYES SZÁM ÁRA 30 KORONA. HIRDETÉSEK EGYSZERI KÖZLÉSE CICERÓSORONKÉNT 12 K. ÉVES HIRDETÉSEKNÉL 10 K

## IPARUNK FEJLESZTÉSE



EMRÉG egy tucat férfi órákhozszat vitatkozott azon, hogy kinek adassék ki a pályadíj, melyet művésztűnknek egy nagylelkű pártfogója ajánlott föl. Ez abban az időben történt, amikor a munkaadók és munkások egymáshoz való viszonyának megmaradása vagy felborulása késhgyen állt, mikor nem tudtuk, hogy másnap reggel milyen meglepetés ér bennünket műhelyeinkben. A bírálók akkor nem gondoltak másra és nem törődtek mással, mint az előtűük fekvő pályamunkákkal.

Meghatott ez a hűséges ragaszkodás a művészethez, melynek kultiválása mindnyájunkat egy cél felé kell, hogy irányítson: produktumainknak leglőkéletesebb módon való előállításához.

Bizonyos, hogy művésztűnknek szüksége van a fejlődésre és hogy másrészt rendelkezésre állnak azok, kik ebben a munkában részt is vehetnek. A legkisebb nyomda fölszerelése is megengedi, hogy a szakma iránti szeretettel és kellő törekvéssel szép és izléses munkákat produkáljon. Nézzűnk csak szorgalmasan körül űzeinkben és sűrűn akadűnk majd munkatársakra, akik megfelelő utbaigazítás mellett kiváló szakemberekké fejlődhetnek: a szedő — nem okvetlen szükséges, hogy betűt és léniát vagdaljon, vagy hogy rajzolgasson, mert ezt nem is bírja el minden munka — a rendelkezésre álló kész anyagból fog izléses és ami a fő, a célnak megfelelő szedést előállítani, amint ezt a soraim bekezdésében említett pályamunkák egyike klasszikus egyszerűségével pompásan igazolja; ez természetesen nem szól azoknak, akik hajlamuk és tudásuk révén képesek arra, hogy magasabbrendű és különleges szedést állítsanak elő; a nyomó vagy gépmester pedig, ha a formát jól egyengeti, a festéket helyesen kezeli és a nyomtatványt tisztán kinyomja, máris nagy szolgálatot tett a művésztűnek, ha ezenfelűl szorgalommal és kitartással gyakorolja az illusztrációk egyengetését, akkor nem ritkán bámulatos eredményt fog elérni.

Sohasem volt annyira szükséges, mint most, hogy munkaadó és munkás összefogjon iparunk fennmaradása és fejlesztése érdekében, mert hazánk megesonkítása által a szükséglet lényegesen megcsappanván, arra kell törekedűnk, hogy a szomszéd államokban hódítsűnk teret termékeink részére, ez viszont csak úgy lesz lehetséges, ha kifogástalan és a közepes fokon felűl álló munkával versenyűnk. Közös érdeke ez mindenkinek, aki szakmánk körül foglalatoskodik és aki ebből akar megélni.

Nemesak mostanában, de régebben is mindig sűrűn hallatszottak panaszok a szennyverseny miatt; ennek ki-

kűszöbölésére a legalkalmasabb eszköz a nyomtatványoknak kifogástalan kiállítás, mert csak természetes, hogy az, aki súlyt helyez arra, hogy műhelyét esakis jó munka hagyja el, elég bátorságot fog magában érezni, hogy munkájáért megfelelő ellenértéket kérjen.

Amit itt a nyomdászatra vonatkozólag mondtam, az áll a többi grafikai szakmára vonatkozólag is.

Nem akarok kész tervvel előállni, de tegyűnk megfontolás tárgyává, vajjon nem lehetne-e összesorakoztatni mindazokat, akiket némi idealizmus és a szakma iránti szeretet hevit. A Grafikai Főnökök Társasköre bizonyára készségeesen rendelkezésre bocsátaná egy-egy napra helyiségeinek egy részét az összejövetelekre; e kör falait pedig semmi sem diszithetné oly stílusosan, mint ha ezek véges-végig a grafikai szakmák sikerűlt munkáinak egy példányával lennének beborítva.

Miként a gyermek, akit fájdalom csalódás vagy bánat ér, legszivesebben édesanyja karjaiba siet, hogy vigaszt és bátorságot merítsen, mi is törekedűnk arra, hogy a rideg gazdasági tülekedés és széthuzás enyhítésére találjűnk egy helyet, ahol, felülemelkedve a mindennapi élet csunyaságain, esakis szép oldalát lássűnk foglalkozásűnknek, ahol a gazdasági harc helyett iparűnk szépségeiben gyönyörködhetűnk, ahol politikai különállás helyett harmónikus együttműködésben tölthetűnk haesak rövid időt is.

WEISS FERENC

## BASCH ÁRPÁD



MAGYAR könyvművészet hőskora a kilenevenes évekre esik. Törtetlen utakon, nehéz elfogultságokkal perelve ekkor indultak utjukra a modern könyv tervezőművészei Magyarországon. A grafikus művész — Rauscher, Morelli, Paczka, Jankó — addig vagy tisztán a reprodukáló technikák szolgálatában állt, vagy a napi humort szolgálta s ha egy-egy „disz-mű“ nagynéha napvilágot látott, a festők és rajztanárok kompozíciói kerültek bele műmellékletűl. A magyar könyv addig a gyári termelés lelketlen olesóságát sinylette. Nem volt, aki megértse a könyv magasrendű esztétikai élethivatását. Nem volt, aki játszani tudott volna a szedőszekrény, a papiros, a toll, a tus, a ceruza hangszerein. Több mint félszázadig a magyar könyvpiar alig-alig termelt olyant, amiben művészi gond, mesterségbeli harmónia lett volna.

Am a kilenevenes évek derekán ideért Angliából és a kontinens nyugati államaiból a könyvesztétika hulláma.

A grafikának e friss lendületével érkezett hazájába Basch Árpád. Akkoriban még telve volt azokkal a művészi benyomásokkal, melyek a külföldi vándorévek idején rögződtek meg benne. A francia plakát és a francia grafika akkoriban egy új és könnyed formanyelven szólalt meg, amelynek briliáns egyszerűsége megbűvölte Basch Árpádot is. A Chéret—Moucha-féle irányzatnak visszhangja támadt az egész akkori fiatalalásban. Ez a kissé japános vonalvezetés, ez a szecessziósan merész elkalandozás a vonal lehetőségeinek területére, ezek a dekoratív, lágyan hímázó nőalakok, ezek az üvegfestményekre emlékeztető szineffektusok a maguk modernizmusával megihlették a fiatal magyar művészt. S Basch Árpád, aki festőként indult el Székely, Bihari és Karlovszky közelségéből, hogy Hollósy müncheni iskoláján át Párisban megismerkedjék Jean Paul Laurens és Bougereaux új festői tanításaival, lassanként szerelmese lett az új grafikának is. Azt, ami gyöngéd, szenzitív, líraian finom, magához ölelte ebből az irányzathoz. Azt, ami benne modoros, affektált, színpadias — elvetette. Szerette benne és megbecsülte a tág szabadságot, az intuíciók friss érvényesülését. A kilenvenes évek francia grafikája tulajdonképp a megkötött hagyományok után — Daumier, Gavarni, Steinlen — az egyéniség mély felbuzdulása; s az illusztrált munka nem más, mint hangulatfutatok megszólaltatása a könyvnyomtatásban. A grafikus puha írónnal, egy ecset hegyével odarajzolja a lap szélére, szinte csak odakeni impresszióit egy-egy versről, a szavak zenéjének, vagy a szöveg fantomjainak utórezgéseit, átöleli vele az egész oldalt, végigérik a növényi indáival, vagy női karjaival a szedésen, keresztöltőri az egész tipografiai egység vaskereteit, nem tiszteli a logikát, csak a futatok könnyű muzsikáját élvezi. Ez nem az angol-szász és német ujtók szigorú puritán könyverkölése volt. Ebben a Montmartre pajkos chansonéteffogása dévajkodott.

Ki értette ezt meg minálunk, mikor Basch Árpád a millennium évében idehaza első grafikai megbízatásait kapta? Plakátok, katalógusok, ünnepi meghívók, kiállítási dísznyomtatványok voltak a beköszöntői. Azután néhány nagy gyári és kereskedelmi vállalat üzleti grafikája, de sehol semmi nyoma annak a megértésnek, mely igazi feladataihoz juttatná: a lírai érzésvilág grafikai megnyilvánulásaihoz. Egy szerény, elfeledett név bujlik el az akkori rideg nyomdamerkantilizmus mögött, amelyre kegyelettel kell emlékezni! Bloch Manó ez, a Kosmos igazgatója, aki félve kezd műveléseket foglalkoztatni a litográfiai kólapjain. S erre Basch Árpád nagyon alkalmas volt, hiszen ő odakünn Párisban nemesak a művészeti oldalát tanulta meg a grafikus-mesterségnek, hanem jó tanítója volt a technikai oldalán is, mikor a magyar származású Kádár Gusztáv kitűnő keze alatt, az ő világszerte ismert „imprimerie”-jében tanulhatta meg a sokszorosító eljárásokat. S valóban nagy és szép feladatokhoz juttatta volna az itthoni ujtó, a finom ceruzájú művészt, hogyha a nagy gazdasági megrázkódtatások s a nyomokban járó fásultság hosszú időre kedvét nem szegik könyvnyomtatóinknak efféle művészi felbuzdulások dolgában. Basch Árpád

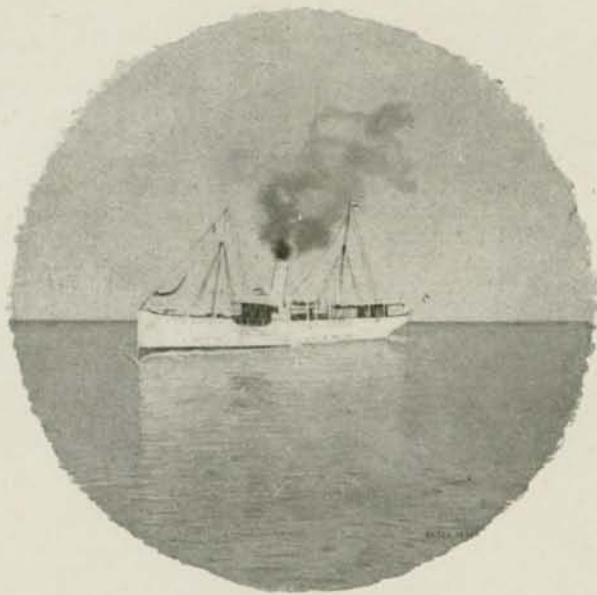
ekkor a festőesethez és a vászonhoz tért vissza s csak szabad óráiban, ugyyszólván üdülésképpen szokott a könyvillusztrációval és az üzleti grafikával foglalkozni.

De hagyományaihoz, az ifjúság szívbéli örömeihez hű maradt mindmostanáig. Rajzművészete ma is a formavisszaadásnak gondos, keresetlen finom előadásán nyugszik. Ha egy lovat, egy ballagó katonát rajzol, abban a grafikai tudás egész teljessége megvan, kész, gondos, minuciózusan végigvezetett rajz ez, amelyeneket a múlt század ötvenes és hatvanas éveinek legjobb osztrák és magyar mesterei csináltak teremtő jókedvükben. Itt egy akvarell finomságai zendülnek fel a könyv lapján, ott a miniatűrnek, megint másutt a japán tüfestésnek színörömei ragadnak el. E nembem talán legszebb, legegységesebb alkotása a Szelek szárnyán, Herezeg Ferenc könyvének grafikai ékkövekkel ragyogó remeke, amelyről, hiszen tudjuk, hogy nem a mai szigorú könyvmérnökök vaslogikájának szülötte, de mégis esodátatosan kedves, színes és poétikus, mint maga a felejthetetlen Adria a reáboruló azurkék éggel. Minden lapja lírai rebenés, minden képe édes vallomás. Egy festő-grafikus ajándéka az egész és aki hozzá mérnök-agyvelével közelít, az nem érti meg Basch Árpádot, a derűs bonhoméot, a súlyos gitározót, az utolsó francia chansonnier-t ezen a szürke, sívár, materiális világon.

Vissza kellett azonban térni hozzá s újabban az Athenaeum az érdem, hogy regényein, könyvfedelein, nagy népszerűsége szert tett klasszikus-munkákon az ő remekbe készült rajzait látjuk viszont. Bizonyos, hogy ezek a festőnek s nem a tipografiával összehazasodott

könyvnyomtatónak tervezései; kissé lazán állnak magukban, betűvetés, összehangolás, szedés-folthatás, szigorubb konstrukció nem támogatja őket. Nem a nyomtatott oldal ritmusérzéséből születtek meg, hanem a rajztömb, a vízfesték mellett. Nem az „anyagszerűségnek” esztétikai szabályából fakadnak, mely minden iparművészetnek kánonja volt idáig. De ne feledjük el, hogy ezeken a lapokon esodás finomságu részletrajzok vannak. Leányarcok, finom szüzsies charme-mal. Egy térdelő nászpárja van és a fehér-fekete folt elegáns hajlását misztikus költészet lengi körül. Dessous-k s esipkék felhőiből kibontakozó női lábak, táncos könnyelműség, testek édes önfeledtsége, — egy egész Mau-passant-romantika van az ő friss és pikáns rajzvonala

közé szorítva. És vajjon a könyvművészetnek ez a fajtája, mely nem az egész könyv logikus kiépítésén épül fel, hanem egy-két üde vonalkompozíciónál egyebet adni nem akar, nem jogosult-e? Meg kell végre vallanunk egymás közt, hogy a könyvművészetnek az a materializmusa, mely mindent a szedéstechnika és az anyaghatás elveinek rendelt alá, kissé túlhaladott álláspont. Unjuk ezeket a nagyon józan, nagyon finom tipográfiaju, puha, tiszta, élesmetszésű, jól féssült és angolosan korrekt könyvgentleman-eket. És megint szívesen látunk egy-egy olyan könyvet, mely fittyet hány a dogmáknak, körülhízelgi az oldalt finom ölelésekkel, elpetyegtet egy-egy kis színtel, megesiklandozza érkeinket, vidámságra hangol és elevenen együtt szibong a szövegróval.



BASCH ÁRPÁD: ILLUSZTRÁCIÓ



Basch Árpád grafikájának éppen ez a friss impresszionizmus adja meg a zamatját. A félmult romantika, mely e rajzokban van, ifjúkorunk szerelmével, könnyeivel, párisi örömeivel van egybefűzve.

Talán a holnap hajnala is bennük dereng, azé, amely ismét örülni fog tudni a szép vonalaknak, az édes szentimentalizmusnak, a bohémek vidámságának és Mimi Pinsonnak.

NÁDAI PÁL

## REMBRANDT RÉZKARCAI



SZÉPMŰVESZETI MUZEUM grafikai osztálya kiállítást rendezett a nagyok legnagyobbjainak, Rembrandtnak rézkarcaiból. Rembrandt rézkarainak látása mindenkor ünnepi alkalom, nemcsak a háromszáz esztendő múlt, a művész alkotó tevékenységéhez fűződő érzések teszik azzá, hanem

e lapok kiválósága, a belőlük kiáramló szent kömöltség is. Mintha nagy ősök nagy palotáinak lövében járkálnánk, — különben is ki tudná ma már teljesen elemcire bontani a bennünk életrekelte érzéseket, hangulatokat... Rembrandt — felesendül e név és nyomában a meghatódás mélyből feltörő zenéje adja meg a visszhangot, minte kritika, kétkedés nélkül átadjuk magunkat az elragadtatásnak és néma bámulattal hódolunk e lapok előtt.

Százhatvanhárom darabot tüntet fel a katalógus. Tekintélyes szám. Rembrandt grafikai tevékenységének majdnem teljes eredménye élénk táru. Hallatlan értéket képvisel. A Szépművészeti Múzeum egyébként nevezetes arról, hogy Rembrandtnak ugyszólván minden jelentős rézkarca tulajdonában van. Lelkes elődök öröksége; ma már nagyon nehéz feladat Rembrandt műveinek megszerzése és tizenkét-tizenhárom év óta, mikor e rézkarcok utoljára ki voltak állítva, egy lappal sem gyarapodott a gyűjtemény.

Miben áll Rembrandt rézkarainak mindenkifelett álló nagyszerűsége? Érzéseink megadják rá a választ, de a kutató agy konkrétumokat keres. Helyezzük tehát magunkat abba a korba, mikor Rembrandt a kareoló tüt először kezébe vette. Születésének és halálának két dátuma 1606—1669. A legrégebb lapja, amely e kiállításon látható, 1628. évre van keltezve. Édesanyját ábrázolta. A művész ekkor 22 éves volt, előtte egész világ, melynek esodakertjébe még alig-alig pillantott bele. Fantáziája ekkor még nem röpitette fel oly szédítő magasságokba, látása még nem fogott át oly végtelen területet, mint később. Az előtte élő és dolgozó mesterek, kevés kivétellel, csupán reprodukív tevékenységnek tekintették a grafikát, festményeket metszettek rézbe, hogy szélesebb körben ismertté tegyék azokat. Néhány német grafikus meg-

kísérelte ugyan, hogy a rézkarcnak önálló létet adjon, de kísérleteik elszigetelt jelenségek maradtak. Rembrandt varázslatos erejére volt szükség, hogy e műfaj szépségei a maguk teljességében kibontakozhassanak, hogy a tévona megkezdések változatos eredményekké érlelődjenek.

Térjünk vissza Rembrandt fiatalkori műveire. Itt azt adta, amit mestereitől tanult. A körvonalak körülhatárolják a formákat, megrögzítik az areból kisugárzó karaktert, de a formák mélységének, súlyának hangsúlyozásával itt még adós maradt. Ugorjunk át hat esztendőre. Ott van az 1634-ből származó híres műve, az „Üdvözet a pásztoroknak“ (34. szám). A táj sötét komplexumából a lap felső bal sarkán világos foltömegek harsognak ki. Fénysugarak özönlenek alá a világosság centrumából, hol apró angyalok rajzanak bukfencezve,

repedő vidámsággal. A fény alávilágít az alsó jobb sarokra, hol ámuló pásztorok, megriadt barmok menekülnek a esodaletel rendkívülisége előtt. A homályból buja vegetáció, sziklák bujnak elő. Micsoda fölényes biztossága a mindent kifejezni tudásnak! Sehol semmi létovázás, minden a helyén van, minden valóságos, valamennyi élő lény mozog és pillanatnyi célját követi. Az eleven és holt természet, a növényi és állati teremtményeknek dus sokfélesége ragyog a 28 éves mester rézkarcán, ámulattal mélyedünk bele a részletekbe és ott lebeg a kézzel, szemmel, aggyal meglátott, átélt, kiformált részek fölött a művész, az ecessettel, kareoló tüvel dolgozó költő lelke, e borongással, bus töprengéssel, ezer titokkal megvert vagy megáldott gazdag lélek, mely soha el nem érhető vágyak bánatát öntötte rá képeinek, grafikai műveinek mindegyik alakjára, minden fára, bokorra, szélmalomra, hidra, a hol-

land tájak végtelenbe vesző borus láthatárára.

Rembrandt grafikáiban a fény és árnyék küzdelmének megkapó színjátéka a mester festményeiből vezethető le. Festményeinek litokzatos varázsa a tárgyak megjelenítésének, a világegyetemmel való kapcsolatának döbbenetes megérzékítésén és formába ömlesztésén felül nagyrészt a fény és árnyék sajátos és egészen egyéni alkalmazásában rejlik. Közelfekvő a gondolat, hogy a grafikában, hol a fekete és fehér viaskodik egymással, hol színek nem, legfeljebb árnyalatok vezetnek a nézőt a tapinthatóságához, hogy ott még nagyobb hatással alkalmazható a



BASCH ÁRPÁD: ILLUSZTRÁCIÓ

félhomályból kitörő sugárzás, az alakoknak a fényözönben való megfürdése és homályba borítása.

Nézzük csak meg a híres „Százforintos lapot”. (104. szám.) Jézus beteget gyógyít pusztán a jelenlétével. A háttér itt is sűrű homályba vész, a bénák, betegek, megverték a sötétségből kibomló fényben tolonganak és veszik körül a nagy gyógyítót; mellettük pedig a kivánsiak, a kételkedők, a farizeusok. Mélységes részvét érzését ömlesztette Rembrandt a gyógyulást remélő hívőkre és Krisztus alakját földöntúli szelídség, szeretet fluidumával magasztosította fel. A 127. számmal jelzett „Három kereszt” tragikái mélysége felmérhetetlen. A Faust (123) miszticizmusa, a „Tájkép három fával” című lap (89) monumentális egyszerűsége elérhetetlen magasságok fényét vetíti felénk.

Messzire vezetne, ha minden jelentős lapját érdeme szerint ismertetni megkísérlenék. Talán nem is sikerülne. Rembrandt műveit nem lehet józan megfontoltsággal

szemlélni. Annyira közel vannak hozzánk, oly erővel markolják meg lelkünket, hogy ránk tartozó, hozzánk szóló valaminek érezzük minden művét és még maga a művész kézjegye, a lapok szélére irt neve is izgalomba hozza a szemlélőt. Az emberi nagyság megnyilatkozásának tekintjük a fürgé lendülettel tovairamló éles vonalait, melyek oly tökéletes biztonsággal fejezik ki a művész látomásait, annak tekintjük a lapokra zuhanó sűrű homályt, mely bársnyos melegséggel öleli át, de nem fojtja meg a hatalmába került formákat, a tájék ezernyi változatát, a szétáramló, az éleket elmosó atmoszférát, a távlat körvonalait. A Szépművészeti Múzeum nagyon jól tette, hogy Rembrandt rézkarcait ismét közszemlére boesátolta. A lapokat Hoffmann Edit válogatta össze a keletkezésük sorrendjében. E sorrend azért fontos, mert ha végigjárjuk a kiállítást, Rembrandt fejlődése az ifjúkor megmozdulásától a késő öregség terméséig (1661-ben kelt az utolsó lapja) a maga egészében áttekinthető. BÁLINT ALADÁR

## A KÖNYVKÖTŐIPAR MULTJÁBÓL

T I Z E N K E T T E D I K ( B E F E J E Z Ő ) K Ö Z L E M É N Y



LŐZŐ közleményeinkben többször hangsúlyoztuk, hogy a XIX. századig vezetett út az általános elvirágzás képét mutatja. A századot bevezető empírestílus könyveinek ornamentikája száraz és üres. Az antikizáló törekvések kihatnak a könyvekre is, melyekről leszorulnak a régi motívumok s helyükbe a pompéji falfestmények motívumainak ornamentális és figurális tárgyú présaranyozásai lépnek.

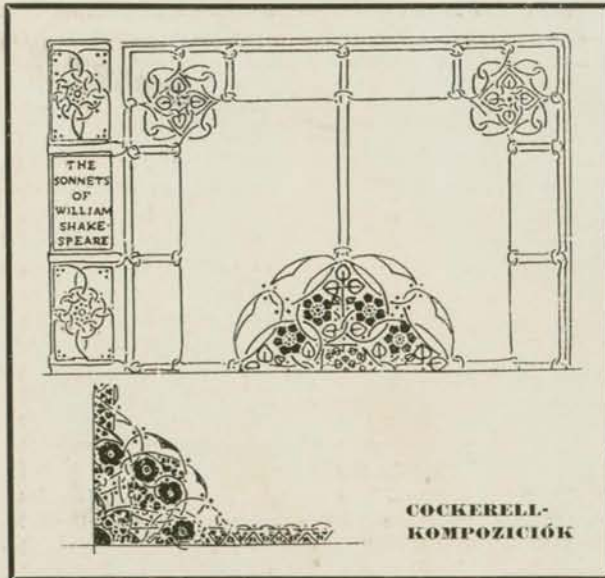
A klasszicizáló divat első mámore adott ugyan ennek a stílusnak is még némi eredetiséget és érdekességet, sőt néhány könyvkötőmestert híressé is tett, hogy a sok közül csak Mairet-t, a Bozerian testvéreket és Simiers-t említsük, de kevésbé a nagy fellendülés után

hatása alól ő sem tudott szabadulni és Napoleon számára készített kötéseiből nem árad felénk a régi francia mesterek stílusának sem melegsége, sem invenciójuk frissessége. Nagyobbrészt Napoleon számára dolgozott és e kötéseinek a cserfakoszorús keret s a hát bordaközeibe elszórt méhek az ismertető jelei. A méhek különben éppen olyan jellemzők a Napoleonida-kötésekre, mint a Bourbonokéra a liliom. Simiers a restauráció korában élt és kivüle még Purgold és Lesné tünnek fel nehézkes, de technikailag elsőrangú kötéseikkel.

A XIX. század gazdasági problémáinak előtérbe nyomulása alapjaiban rendíti meg a kézműipari könyvkötészetet. Az életöztön utolsó fellobbanásával veti rá magát a stílusalkotásra, az elaggott kulturák e mindenkor narotikumára, de mindaz, amit egy emberöltőn át produkál, nem több jól-rosszul végzett másoló munkánál; ha fel is vetődik itt-ott a zavaros szürkeségből néhány tehetesebb könyvkötőmester, úgy azokat is magával ragadja és megbénítja a fanatikus stílusésinálás alehimista-álma. A francia Thouvenin például rendkívül képzett műiparos volt, ő utánozta oly híven Nicolas Ève stílusát, hogy az művében újjászületett s a keresztsgben a „fanfare” nevet kapta, de ennek ellenére sem egyebek munkái, mint kitudón sikerült másolatok, mesteri utánézési letűnt korok művészetének.

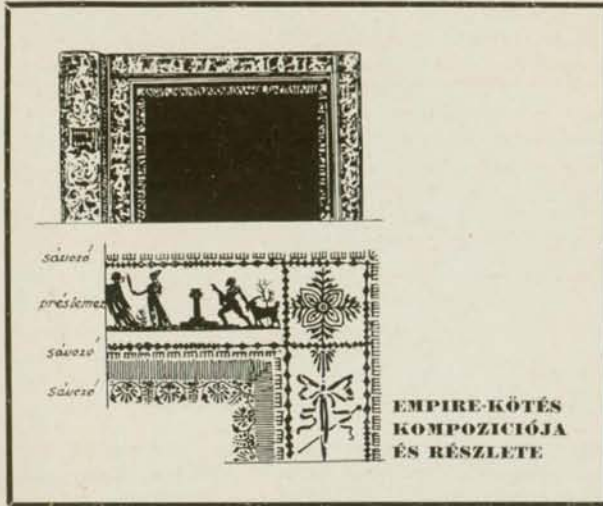
A 30-as évek romantikája, Viktor Hugó hatása alatt, a görög építészeti formákat tette uralkodókká a könyvtáblák kézi aranyozásu díszítésében és megteremtette a muló értékű „à la cathédrale”-stílust. Amit tehát a középkor könyvkötő-mesterei még kísérletképpen sem követtek el, az századokkal később modorrá fagyott: építészeti formák nyertek polgárjogot a kézi aranyozás szerszámtechnikájában.

A technikai stílus eme hanyatlását Bauzonnet állította meg a lejtőn, aki 1833-ban egy Trautz nevű tehetséges német könyvkötővel társult s valamennyire visszaterelte a könyvkötőipart a régi vágányra. Lortie, Belz-Niedré, Cuzin, Marius Michel és mások siettek támogatására és vállalták a régi stílusok részére a régi lelkesedést lánggra szítani. Igaz, hogy ez sem volt egyéb folytatólagos stílusutánzásnál, de viszont Grolier, II. Henrik, Ève, le Gaseon, Padeloup, vagy Derome modorának utánzásában kevesebb veszedelem rejtett, mint a szerteaspongó stílus kísérletekben. Sajnos, utóbbiaké lett a hangadó szerep. A régi mesterek nyomain haladó „konzervatívok”-kel szemben egy lelkes fiatal könyvkötőgárda



aláhanyatlott a stílussteremtés energiája és a könyvornamentika a görög és római díszítőformák mechanikus egymáshalmozásává, antik formák lélek nélkül való másolásává fajult. A felsoroltak között az idősebbik Bozerian a legkiválóbb, bár a száraz klasszicizáló formák

tömörült, mely jelszavai közé foglalta a mester egyéniségének érvényesítését és Amand vezetésével a múlt század 80-as éveiben kezdett döntő fölénybe kerülni. Amand köré eleinte csak a lelkesedés toborozta a híveket, akik között, mindjárt az alakulás elején, Edmond de Goncourt, az ismert naturalista regényíró és Octave Uzanne-t, a neves bibliofil is ott találjuk, de később, a 90-es évek-



ben, amikor az „art nouveau“ divatot teremtett s a naturalisztikus felfogás uralkodóvá lett az ornamentikában, nemesak gazdag mecenások, hanem kiváló szakemberek is meggyőződéssel csatlakoztak melléje. A konzervatív klasszicizáló Bauzonnet környezetéből csak két öreg mester, Cuzin és Marius Michel sorakoztak az új művészet zászlaja alá, de a fiatalabb könyvkötőnemzedék egyhangulag az új stílus esalhatatlanságára esküdött. Utóbbiak közül Petrus Ruban, Leon Gruel és Charles Meunier tettek szert világhírre.

Amand könyvdiszítő stílusának formanyelve naturalisztikus felfogással stilizált formák kombinációján épül fel, mely az akkor kikiáltott „Los vom Styl“ jegyében, gondosan került a zárt szerkezetű, apró formaelemekből felépített klasszikus könyvdiszítő modort. Diszitményeit tulnyomórészen körzetekből állította össze, melyeknek kifejezőképessége a dekoratív festmények nagyvonalúságáig tökéletesedett. Az új stílus neve — *reliure parlante* — elég hű kifejezője a festői felfogás teljes uralomra jutásának. Igaz, hogy ezzel a diszítőmodorral — látszólag — hívebben karakterizálhatták a könyv irodalmi karakterét, — tagadhatatlan az is, hogy a körzet-technika ennek révén fejlődött azzá a sokoldalú szerzőművészeté, aminek ma ismerjük, — viszont azonban a diszítés formai lehetőségeinek ez a határtágtása kirántotta a talajt az értékelés ama szempontjai alól, melyek a kompozíció művészi értékelésénél alapul szolgálhattak volna. Amand kitünő érzékű művészember volt, ő be tudta tartani a maga szabta elasztikus határokat, de utódai és követői, megszedítve a lehetőségek hallatlan felzaporodásától, rövid idő alatt a legizléstelenebb szertelenségekbe esapongtak. Mindjárt Marius Michel az első, akit — minthogy idősebb és technikailag is képzetebb volt Amand-nál — saját mesterségbeli készsége olyan területekre sodort, melyek művészi felfogás és formai tartalom tekintetében már a dekadenciát képviselik. Ezen a lejtőn a klasszicizmus agg renegátját Cuzin, Ruban és a nyomában gombamódra elszaporodott dilettánsok egész raja kísérte.

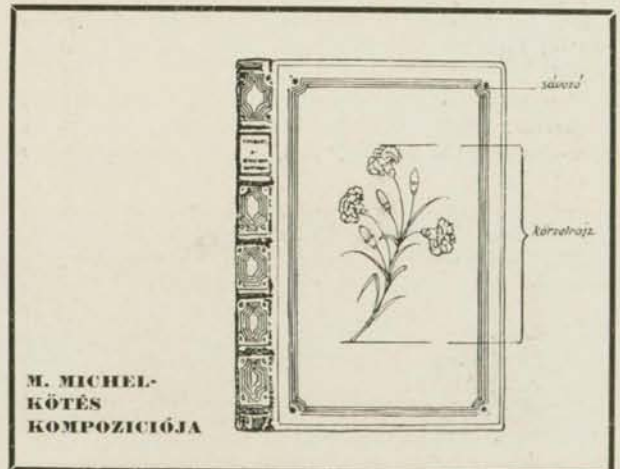
A szakzerű kézi aranyozás eredeti modorának mellözése, a tradíciók sutbavetése, az elvakult forradalmi láz és az új stílus mámorát követő elernyedés csakhamar

éreztetik hatásukat, a szakemberek lassacskán kijózanodnak, a bibliofilek kiábrándulnak s fokozatosan lesz urrá mindkettőjükön a régi stílusok nemes anyagszerűségéhez való visszavágyódás.

Am a konzervatív francia hű tudott maradni még hamis bálványaihoz is, — egyszerre áldoz két istenségnek. Érzésileg híve a régi stílusoknak, melyekben a saját leltűnt nagyságának hódol és ugyanakkor kacérkodik az „art nouveau“-val, melynek virágkorából ismét csak fájának alkotó erejét és diésőségét látja kisugározni. Ebből a kéllaki stíluséletből szövődik össze a mai francia könyvkötőipar képe és hasonló panoráma tárul elének, ha más nemzetekét vizsgáljuk a XIX. század 20—30-as éveitől a XX. század elejéig.

Igy például Németországra nézve sem jelent szerencsésebb könyvkötőművészeti korszakot. Itt is a régi stílusok és a részben elfelejtett, részben újabb keletű divátáramok alá temetett diszítőeljárások felelevenítetése képviseli az egyetlen technikai problémát, mely a könyvkötőmestereket foglalkoztatja. Előfordulnak esetek, hogy ez a multba temetkező formakeresés itt-ott értékeket is vált ki a tehetségesebb kísérletezésekben, amint azt Georg Hulbe, hamburgi könyvkötőmester és bőrdíszműves példája bizonyítja, aki szerencsés kézzel ragadta ki a feledésből a bőrmetszés és bőrdomborítás technikáját. Amandék naturalisztikus art nouveau-ja is megteremti német tükörképét s a „Neue Kunst“ az agilis Paul Kerstenben talál jóképességu interpretátorára.

A Payne művészi hagyatékából élő angol könyvkötők érdeme, hogy mialatt ez az iparág az egész kontinensen új stílusok meglevenítésével kísérletezik, addig a brit szigetországban ha nem is lendül magasabb művészi szférákba, de valamennyire a tradicionális fejlődés utján marad s így egyedül képviseli a szó tiszta és nemes értelmében vett kézműipari könyvkötészetet. Ennek a következménye, hogy újabb bibliofil-körök alakulnak, az ipar maga is megizmosodik és az 1812. évi londoni könyvkötőipari nagygyűlés nem kevesebb, mint 159 résztvevő angol mesterrel büszkélkedhetik. Mint Bauzonnet Franciaországban, ugy Francis Bedford, Zachnsdorf József és Vilmos Angliában indítják meg a klasszikus diszítőművészeti irányt. Különösen jelentős munkát végeznek e téren a Budáról kivándorolt Zachnsdorfook, akik szakítva a talajtalan stíluskereséssel, a félig feledésbe merült régi technikákat kezdik felelevenítetni s a régi mesterek



diszítőszerzősámainak tanulmányozása révén eljutnak ahhoz az igazsághoz, hogy azoknak beszédességét és formakincsét az elmúlt évszázadok még egyáltalában nem merítették ki s hogy az, ami azokat oly színesen sokszavúvá teszi, az elsősorban végtelen egyszerűségük, logikus orna-



mentikájuk és józan anyagszerűségük. Ebből az újra felismert igazságból bontakozik elő a második angol könyvkötőipari renaissance művészeti világnézete, melynek meggyőződéses és fáradszóró apostolai, a sokoldalú William Morris és Walter Crane mellett, T. J. Cobden-Sanderson és tanítványa, Douglas Cockrell. Munkásságuk értékelése ma még nélkülözni a szükséges időbeli távolságot, jellemzésük és művészetük ismertetése pedig túllépné történelmi tanulmányunk kereteit; ezért csak arra a rövid megállapításra szorítkozhatunk, hogy ha a kézműipari könyvkötőművészet valaha még eléri azt a nivót, melyen a XVI. és a XVII. századokban állott, ugy legalább a kezdeményezés érdeme kétségtelenül az ő nevékhöz fog fűződni.

Az angol könyvkötőművészetnek legalább akkora hatása volt a kontinens modern könyvkötőiparára, mint a franciának. Egyes országokban ez a két hatás egymásba folyva végezte az átalakítás munkáját, azt éreztetve a kettő közül felismerhetőbben, amelyik faji, társadalmi, vagy kereskedelmi okokból termékenyebb talajra talált.

Dániában, ahol a XIX. század közepéig az általánosan uralkodó stílusáramlatok váltogatták egymást, Sanderson-ékkal egyidőben, vagyis a 80-as évek táján lépnek fel L. L. Flyge és Immanuel Petersen, a briliáns technikájú mesterek, kevéssel utánuk pedig az angol stílusöbereknek, a francia art nouveau-nak szerenesés összeegyeztetője, Anker Kyster. Utóbbi érdeme, hogy a dán könyv-

kötőiparról mint az angolokéval teljesen egyenranguról beszélnek ma is a könyvszakértők. Hollandiában és Belgiumban a múlt század végéig szintén másoló munkát végeznek a könyvkötők, csak a 90-es években mutatkozik némi elevenség ornamentikájuk formaszervezetében. A Leydenben élő, kissé rideg és szűkszavú I. A. Loeber mellett a brüsszeli P. Claessens tűnik ki, aki javarészt Van der Velde tervei szerint dolgozik, a francia stílusú körzettechnika híve s a világhíres mester nyugtalan vonaljátékát ebben a szerszámtechnikai stílusban igyekszik, sokszor meglepően finom megértéssel, megszólaltatni. G. Rykers, mint a bizarr fantáziájú Oltevaere ornamentikájának interpretátora, érdemel még említést.

Az olasz s az ausztriai, helyesebben: a wien-i könyvkötőipar idegen hatásokat tükröz vissza, eleinte a francia s az angol klasszicizmust, később az „art nouveau” nyomán keletkező különféle stílusáramlatokat.

Ami azonban a XIX. század könyvkötészetének képét leghívebben karakterizálja, az a gazdasági okokból rejlő kettéágazódás, egyfelől a géptechnikai, másfelől a kézműipari termelés felé. Ma még tulságosan a kezdetén állunk ennek a fejlődésnek, hogysem kialakulását előre láthatnók, ha azonban nem esalnak a jelek, úgy hinnünk kell, hogy ennek a kétféle termelési típusnak a művészeti problémáit, amelyek élnek, vannak és megoldást sürgetnek, egy elkövetkező gazdasági konszolidálódás feltételül tisztázni fogja.

JASCHIK ÁLMOS

## HOGYAN SZEDJÜNK?

ÖTÖDIK KÖZLEMÉNY



EBRUÁR havi számunkban a hajlított sorok foltjának érzelmekifejező hatásáról, mozdulatáról és eszelekvő erejéről elmondottuk azt, amit szükségesnek véltünk, hogy tudják azok a kollégáink, kik szedésfeladatukat ivelt, vagy hullámos sorok kombinálásával akarják megoldani. Cikkünk il-

lusztrálásához sematikus példákat vettünk azért, hogy az ott elmondottakat fokozottabb mértékben észlelhessük.

Ha már tudjuk azt, hogy egy-egy sor — legyen az egyenes, ferde vagy ivelt — mily benyomást tesz a szemlélő érzetére, ez már nagy előny, mert azok alkalmazásánál aligha tévedünk s így munkánk a rendelőt legtöbb esetben kielégíti, bár előzetesen nem ismerjük óhaját, izlését.

Azonban a sorok képzésének mikéntje alá van vetve elsősorban a kéziratunk tartalmának (mert sok esetben pusztán sorokkal is kifejezhetjük azt, amit kéziratunk

mond), másodsorban pedig a dekoráló műtűrke folt-hatásának, mint láttuk a februári számunkban.

Tovább haladva, a gondolat és az érzelm kifejezése egy bizonyos irányu aktivitás, melyeket tudatosan állítunk elő sorainkkal, illetve ezek foltjaival. A műtűrkek eszelekvésének, mozdulatának, rajzának követése a sorokkal oly hatalmas erőt ad annak a kezébe, ki ezt át tudja érezni, hogy ezt az érzését a kész munkája közvetítésével mintegy szuggérálja a szemlélőre, aki talán — meg nem értésből vagy makaességből — ellenszenvvel viseltetik a sorok ily beállítására iránt, mégis meglepődve tapasztalja azt a kellemes összhangot, mely speciális sajátága az ily kivitelű nyomtatványoknak.

Természetes, hogy nem könnyű feladat szedéseinket egy harmónikus egészé kikepezni, még akkor sem, ha a legegyszerűbb sorokról van szó. Figyelmünknek minden egyes esetben sokfelé kell kiterjedni, — mint már fentebb mondtam, — mert nem esortosíthatunk sorokat, vignettákat, körzetteket, melyek egymással vonatkozásban ninesenek. Ha pedig megtaláltuk a célunknak

legjobban megfelelő anyagokat, igyekeznünk kell azt oly módon összeállítani, hogy azok egymást kölcsönösen támogatva oly szép egészet adjanak, melyből ha csak egy kicsiny pont hiányoznék is, már az az egész rovására lenne.

Magától értetődik, hogy itt nagy szerepet játszik a „merek” sor „életre” keltése. Szükségünk van arra, hogy soraink oly engedelmes és „hajlékony” eszközzé váljanak ke-



BASCH ARPAD

BASCH  
ÁRPÁD:  
FEJLÉC

zünkben, melyeket nem szorítanak a szabályok vas-  
stégek közé. Szükségünk van az ivelt, hullámos, a kör-  
stb. foltu sorokra, melyekkel operálhassunk akkor,  
ha azt a körülmények megengedik.

Ötleteseknek kell lennünk, mikor arra szükség van,  
azonban fantáziánk esetleges túllengését korlátozni tud-  
juk, ha a kéziratunk komolysága azt megkívánja.

A fent elmondottak  
illusztrálására mellék-  
letünkön tíz példát  
mutatunk be, melyek  
mindegyike külön-külön  
és együttvéve érde-  
kes tanulmány tárgya  
lehet azoknak, akik  
szeretettel vagy hiva-  
lásszerűen foglalkoz-  
nak a mesterszedéssel.

Első példánkhoz dí-  
szítőanyagul egy fe-  
nyőfát alkalmaztunk.  
Tudva azt, hogy a fe-  
nyő kúpszerűen mag-  
gasba törekszik, ezen  
igyekezetét a sorok el-  
rendezésével elősegi-  
tettük s így megkap-  
tuk az összhangzó egé-  
szet, mely a célunk  
volt.

Egy kiesinyített étlap-fedelet mutat be II. példánk,  
melyen a piros sor ugyanazt a mozgást végzi, amit a  
dekoráló vignetta. Amint a kiszolgáló pineér két karja  
emeli a poharakkal telt tálcát, ugyanugy mozog a sor,  
miáltal a pineér mozdulatát fokozza.

Amint látjuk, szedéseink összeállításánál nem ellen-  
tétet, hanem kapcsolatot keresünk, mely azt együtt tartja.  
Azonban ha az ellentétet úgy alkalmazzuk, mint a III.  
példa mutatja, azt tapasztalhatjuk, hogy a soroknak aktív  
szerepük is lehet, mely itt abban nyilvánul meg, hogy a  
szerenese-szarut magasra emelik. Az ellentét alkalmazá-  
sát mindgyakrabban láthatjuk a futurista-expresszionista  
szülők gyermekénél, a „feloldott” szedés-irányánál, mely  
ma még a szülők emlőjén ragódik, de — ha a jelek nem  
esalnak — nagyra nőhet.

Levélfeljet mutatunk be a IV. példán, melyen a kör-  
alaku vignetta és a hullámos fősorok közti átmenetel  
tangir-alappal oldottuk meg, az egyenes sorokat pedig oda  
helyeztük el, ahol a hullámsor beolvad a vízszintesbe.

Egy dívatüzet-körlevél külső lapjának megoldását  
láthatjuk V. példánkon, melyen ismét a vignetta mozdu-  
latát követik a sorok. Egyenes sorokkal ezt a finom  
hatást lehetetlen volna elérni.

A VI. példánkon a két oldaldisz foltját, valamint az  
azokban levő virágfüzér hajlását utánoztuk sorainkkal.  
Bár szokatlan a soroknak ily tömeges hajlítása, de ta-



BASCH  
ÁRPÁD:  
FEJLÉC

gadhatatlan az a kellemes összhang és ritmus, mely a  
szöveg és a dísz között épp ezáltal létesült.

Következő példánkon oly reklámyomatványokat  
láthatunk, melyeken a sorfolt mozgása és kifejező ereje  
a legelőnyösebben van kihasználva. VII. példánkon a két  
felső sort magasra tartó kéz lendületét elősegítettük a  
sorok szélességének fokozott nagyobbodásával, melyet  
még inkább érvényre juttat a keret árnyékszerű meg-  
oldása.

VIII. példánkon a sorok diadalmas magasratörését,  
mely sziporkázva szórja szét a „sláger” betűit, elősegíteni  
véljük a jobb és bal oldalon alkalmazott zárjeldősékekkel.

Érdekes a IX. példánkon megfigyelni, hogy ugyanaz  
a lendület, mely előbb felfelé tört, most lefelé igyekszik,  
amit azáltal értünk el, hogy a sorokat egy monogrammal  
kapesoltuk össze.

A X. példánkon a sorok fokozott redukálása által  
frappáns hatást értünk el, mely az alul alkalmazott  
szilhuettel még feltűnőbben érvényesül. KUN MIHÁLY

## A KRASZNA-RIECSKAI FOGOLYTÁBOR NYOMDÁJA



SODÁLATTAL és nagyra-beesülé-  
ssel forgattam a közelmúltban  
egyik orosz fogságból visszatért  
barátom magával hozott emlé-  
keit. Lelki szemeim előtt elvonul-  
tak a nagy világégés apró mozza-  
natai, végeredményben a fogoly-  
táborban élők társadalmi, kul-  
túréletét mutatva be. Mi min-  
denre képes az emberi elme, hogy kulturigényeit kielé-  
gítse! Robinson Crouse viszontagságos életét látjuk itt  
megvalósítva, azzal az eltéréssel, hogy itt nem a gyomor  
szükségletének kielégítése volt a cél, hanem a téllenségre  
kárhözott elmék foglalkoztatása. A rendezett műkedvelői  
előadások fényképei mind ezt bizonyítják. Rongyokból  
készültek a jelmezek, a díszletek, soha színházat nem lá-  
tott falusi fiúk játszottak szerepeket. Eleinte az előadások


műsorai a legkezdetelegesebb kivételben, autografiai és ír-  
gépi kivételben készültek, az igények azonban fokoza-  
tosan emelkedtek s így született meg a nyomda eszméje.  
Az emberi akarásnak legszebb jelei azonban azok a  
nyomatványok, amelyeket a kraszna-rieckai fogoly-  
tábor nyomdájában előállítottak. Lehet, hogy talán azért  
kaptak meg ezek a legjobban, mert alkalmam volt üze-  
meket látni, ahol nyomdai betűket öntöttek, ahol nyom-  
dai gépeket, ahol festéket készítettek. Micsoda felkészül-  
tése a technikának! A kraszna-rieckai fogolytábor lakói  
pedig — magyar, német és osztrák hadifoglyok vegyesen  
— saját erejükből, szeméiből, a legkezdetelegesebb esz-  
közökkel matricákat vágtak, betűket öntöttek, majd  
borpréshez hasonló nyomtatósajtót szerkesztettek, csak  
azért, hogy unalmukat elűzze, némiképpen találganak  
enyhülést kulturaszomjuk részére. Német katonák adták  
a nagy akaraterőt, az irányítást mindehhez, amihez aztán

rendelkezésre boesította mindenki tudását. A tollforgalók fejtegetéseket, elmefuttatásokat írtak, amit a technika emberei esokorba szedtek. Az egyik füzet címe „Ende August 1919“. Értékes tanulmányokat tartalmaz a

„Mai hírek“ címen a beérkező orosz, japán, kínai és jórészt amerikai magyar lapokból kiválogatták a legérdekesebbet s azt írógéppel sokszorosították néhány példányban, amiket a barakok felolvasói kaptak kézhez is-

WILLIAM SHAKSPEARE  
DREI SONETTE

DEUTSCH von RICHARD DEMELIUS.

I.  

 US schönen Wesen wollen wir erplühen,  
 Damit der Schönheit Rose niemals sterbe  
 Und muss dereinst der Eilers verglühn,  
 Trägt sein Vermächtnis schon ein zarter Erbe.

Doch du, dem nur im Auge strahlt das Leben,  
 Nähst mit dem eignen Ich des Lichtes Flamme,  
 Schaffst Mangel, wo es Lüßfluss gegeben,  
 Bist selbst ein grimmer Feind und deinem Stamme

Du schönste Zierde in der Welt Vermächtnis,  
 Du einz'ger Herold, den der Frühling sendet,  
 Legst in die eigne Blüte dein Vermächtnis  
 Und, stolzer Knabe, selbst dein Geiz verschwendet.  
 Hab Mitleid mit der Welt, du nimmst ins Grab  
 Der Menschheit Eigentum mit dir hinab.

««« KASZINÓ - KASINO »»»

A zene- és énekegyesület  
 symphonikus hangversenye

Symphonie-Konzert

des  
 ungarischen Musik- und Gesangvereines.

Karnagy: Fritz Neumann

Vonósnégyes - Solisten;  
 die Herren Seheller Lajos,  
 Kiss István,  
 Kivcsina Károly,  
 Hubert Lajos urak.

Hangverseny: július 27. 28. és 29. en.  
 Aulführungen am 27. 28. und 29. Juli.

Kezdeté este 8 h 30.  
 Beginn präzise 8 h 30 abends.



KÖNYVOLDAL, MEGHÍVÓ, SZÜKSÉGPÉNZ ÉS BORBÉLY-BÉRLETJEGY  
 A KRASZNA-RIECKAI FOGOLYTÁBOR KÖNYVNYOMDÁJÁBÓL

fogolytábor hozzáértő lakóitól. A 150 példányban készült füzetet 3 színben nyomtatott boríték fedi. Mindezt sajátkezüleg előállítva. Az impresszum szerint „Schriftmaterial und Druck hergestellt im Kriegsgefangenen-Lager Krasnaja-Rietschka, Ostsisibirien, von Richard Demelius, Joh. Heininger, Ludwig Dorant und Ignaz Lichtenberg. Entwurf und Schnitt des Titelblattes von Czókoly István“. Ettől a magyar iparművésztől még több értékes fametszetet láttam, amelyek a fogolytábor nyomdájában sokszorosítottak, nagyon sikerült ezek közül egy műkedvelői előadás műsorának három színben készült címlapja. Néhány ott készült nyomtatványt kisebbítve bemutatunk. Amint a nyomtatványokon látható, a nyomdának csupán egy betűfaja volt, amiért is ha nagyobb sorra volt szükség, azt mindig külön vágták fába. Volt a fogolytábornak napilapja, illetőleg egy ugyancsak fába vágott fej alatt

metetés céljából. E lapot jól szervezett, írógéppel felszerelt szerkesztőség állította össze s néha a terjedelem 20 oldalra is rugott. Érdekesebb hírek érkeztek a rendkívüli kiadás sem maradt el, hogy az egyhangu életet a megszokottságból kiköcskentse.

Ugy látszik, a nyomda munkásai értették mesterségüket, mert az általam látott belépőjegyeken, műsorokon, szükségpénzeken szembetűnő az izlés, a hozzáértés.

Végső kívánságuk az volt a nyomda körül foglalatokodóknak, hogy a szerény papírszükségletet is önmaguk állítsák elő. Össze is hozták a papírkészítő műhelyt olyan primitív formában, amint ez a legrégibb korban használatos volt. Serényen folyt a munka, mielőtt azonban a papírt nyomtatás alá boesították volna, a tábor lakóit különböző helyekre osztották el, — otthagya nyomdát és papírműhelyt.

CURIOSUS

SZAKIRODALOM

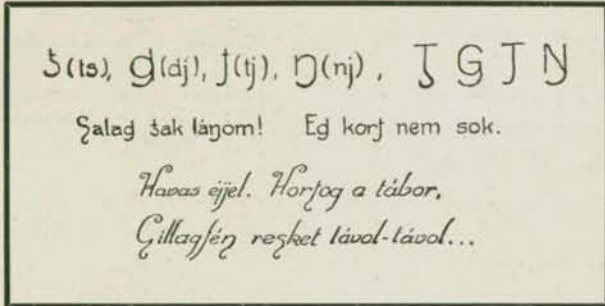
A LEGGYORSABB FOLYÓÍRÁS  
 TANKÖNYVE

címen Kecskés Ernő könyveeskét írt, amelyben azt kívánja megmagyarázni, hogy mai folyóírásunk mennyi időpazarlással jár, amennyiben sokkal több vonalat írunk, mint amennyi ehhez feltétlenül szükséges. Szerinte az írásból ki kellene küszöbölni mindazokat az elemeket, amelyek annak könnyű és gyors menetét akadályozzák, ezért például a nagybetűk teljesen feleslegesek. Természetes, hogy szerző a folyóírás gyakorlati gyorsítását már az elemi iskola első osztályában kívánná megkezdeni, amely aztán így átmenne az életbe. Számtalan íráspróbát mutat be, szembeállítva ezekkel az általa bevezetni ja-

vasolt gyors folyóírást, amelyben minden felesleges vonalat kiküszöböli, de különösen radikális az összetett mássalhangzóknál. Nem lehet tagadni a megoldások helyes logikáját, bár ő maga is elismeri, hogy merész újítását a maradiak nagy tömege nem fogadja majd azzal a szeretettel, amennyit ez megérdemlne. Szakmai szempontból egyelőre nem érdekel bennünket a folyóírás gyorsításának eszméje, mert amíg esetleg átszivárog a gyakorlati életbe, mi is megtanuljuk, bár tagadhatatlan, hogy a konzervatívok azon megdönthetetlen érvel fogják használni ellene, miszerint ennek bevezetése által a régi iratok idővel teljesen hozzáférhetetlenné válnak. A könyveeske a nyomtatott betűk reformját szintén szóvá teszi olyképpen, hogy „a nyomtatott betűk reformja tulajdonképpen nem tartoznék a könyv keretébe, de valószínűleg elég érdekes arra, hogy az írásfejlesztés betűzéseképpen itt helyet foglalhasson“. Az ott bemutatott

példákat reprodukáljuk abban a felletevésben, hogy — amennyiben a könyvnek az eszme propagálása a célja — ez ellen szerzőnek és kiadónak nem lesz észrevétele. Szerző szerint „az összetett betűk egyszerűsítése nyereséget jelent egy a szedés gyorsítása, mint az olvasható-

kis- és középnyomdák nem ismernek korrektort. Külföldön még a kis nyomdákban is van revizor, aki a szerzőtől kijavított és visszaküldött oldalakat házilag újból átolvassa. Különösen a német főnökök nem sajnálják a költségeket a nyomtatványok hibamentesítésére, mert ott tudják, hogy egyszeri olvasás nem elég ahhoz, hogy a nyomtatvány hibátlan legyen. H. S.



ság javítása szempontjából, ezt azonban csak akkor tehetjük, ha az írásnál is hasonló alapelvek szerint alakítjuk a megfelelő betűket". A csinosan kiállított nyolcadrésű, 32 oldalas füzet Fenyvesi Béla kaposvári nyomdatulajdonos kiadásában jelent meg. Ára 20 K. g.

## SZAKOKTATÁS

### SZAKELŐADÁS A KORREKTORKÖRÖBEN

A korrektorkor régi gárdájának egyik legképzettebb tagja, Kun Sámuel, április 24-én tanulságos előadást tartott a Budapesti Korrektorkor és Revizorkor Körében arról, hogy a tudás milyen mértékére, a műveltség milyen fokára van szüksége a korrektornak, hogy kötelességeinek megfelelhessen. A korrektornak — előadó szerint — általános műveltségre kell törekedni. Hogy ezt megszerezhessük, célszerűnek tartja továbbképző tanfolyamok létesítését, amelyek minél több tananyagot dolgoznának fel az irodalom köréből. A korrektornak járatosnak kell lennie az idegen nyelvekben. A német, francia, angol nyelvre, főként pedig a latin olvasására kell súlyt helyezni. Az előadást vita követte, melyben többen vettek részt. Egyik előadó emlékeztet arra a régi időre, amikor egyes nyomdák azt tették korrektornak, aki mint szedő nem felelt meg. Ma már megváltozott a helyzet, mert igényeket támasztanak a korrektornak szemben. Azonban a legtöbb helyen még mindig a szükséges rossz a korrektor, tehát nem is tartanak. Hogy egyes magyar nyomtatványokban sok a hiba, annak az a magyarázata, hogy

### A LITOGRAFIÁRÓL

tartott április hó 24-én a Magyarországi Kereskedelmi Utazók Egyesületében jórészt laikus közönség előtt tartalmas, a történelem s a technikai részletekre is kiterjedő előadást Braun Vilmos, a Grafikai Intézet rt. igazgatója. Előadónak sikerült könnyed és érdekes előadómódozával a hallgatóság érdeklődését mindvégig lekötöni s a körül való nyomtatás technikáját érthetővé tenni, amelyet aprólékos részletességgel ismertetett. Senefelder életrajzának ismertetése előtt szóvá tette előadó, hogy a litografiának magyar nyelven — sajnos — egyáltalán nincs irodalma, amely megállapítást teljes egészében aláírjuk. Mi a magunk részéről szeretnénk, ha Braun igazgató ur alkalmat adna nekünk ezen a hiányon segíteni, annál is inkább, mert alapos tudásában és hozzáértésében zálogát látjuk annak, hogy segítségével a magyar litografiai szakirodalmat tényleg sikerülne értékes közleményekkel gazdagítaniunk.

## UJÍTÁSOK

### BETŰSZEDŐ KÉSZÜLÉKET

szabadalmaztatott a Roneo Limited (Hilborn—London) és Walter Chipperfield (Rumford) cég. A készülék egyes betűk szedésére készült, kisebb rekeszeket tartalmaz a betűk befogadására, amelyek úgy vannak szerkesztve, hogy a billentyű megnyomására csak egy betű távozik el a kamráskából, amelyet kézzel irányítható betűtartó fog fel. A készülék, amely a betűszedő kézi munkáját kívánja megkönnyíteni, azonban inkább annak munkáját mutatja be, amint az géppel volna keresztülvihető. Gyakorlati értéke az elmés készüléknek alig van, mert hiszen mint szedőgép egyáltalán nem jöhet számításba, amennyiben csak kész betűket szed fel, a sorokat azonban sem ki nem zárja, sem azokat el nem osztja. Az egyes sorokat ugyanis kézzel kell kizárni s ha ennek dacára valami időmegtakarítás előállana, ezt felemészti a fáradságos osztása a betűknek, mert a betűknek betűtárakba való visszahelyezése kétszeres munkát igényel:



elosztani és a tárákba helyezni. Ha esupán az „irodai nyomdák”-ban kívánják e készüléket használni, akkor sem fog nagy port felverni, illetőleg a nyomdáknak jelentős versenyt okozni, mert feltétlenül szakismeretet és rendszereteket igényel kezelése, amiket pedig még az értelmes laikusnál is ritkán lehet feltalálni.

## MŰVÉSZET

### KÉT GRAFIKUS

Különös játéka a sorsnak: egy délelőtt két grafikus jelent meg kiállításával. Az egyik Veysy Viktor, aki mintegy száz, többnyire angol lapok részére készült grafikai munkáját mutatta be a Bristol-szálló halljában. Mint a környezet, úgy maguk a rajzok, pasztellek és akvarellek is: az előkelő élet tükrői. Egy más világtájról szöktek ide, ahol jólét, vidámság, tennisz, flört és tánc van. Veysy ezeknek a krónikása. Nem merül bele túlságosan a lélektanulmányokba, a vonal, a színtelt mélysége, ereje, bizarr játéka nem érdekli. Inkább kellemes eszegező akar maradni a vonal nyelvén, lenge, finom dümák kissé hideg szerelmese. Nagyon népszerű angol és amerikai divatlapokban találkozunk ilyen kedves bakfisokkal és ilyen kikent, keeses hölgyekkel. Meg kell adni: ügyesen és tetszetősen bánik a ceruzával, a krétával és abban, ahogy élénk találja a gáláns életet, sok megvesztegető külsőség van. Am a másik grafikus, aki a Szépművészeti Múzeumban jelentkezett látogatásra, Rembrandt, mégis csak más világtájról jött. A művészet komor magasságából. Vagy másfél száz rézkarcra egy egész drámai világ Krisztus életéből vett jeleneteivel, majd holland tájaival s megint és megint feleségéhez való gyöngédsége szimbólumaival és önareképeivel. A fénynek ezer változata s az árnyéknak ezernyi drapériája. Csodálatos kifejezőereje, amellyel alakjait hol fűrésztli a fényben, hol

árnyékfelhők kárpitját borítja rájuk s minden körvonal életre kap, pasztikussá lesz. Mintha csak egyetlen feladat izgatná, megmutatni a fénynek színező erejét. Hideg tüje, amint a rézlemezbe belekarcol, egy egész bibliai



BASCH ÁRPÁD VÁZLATKÖNYVÉBŐL

kompozíciót hasít ki belőle s szenvedélyt, vagy fensőséget, életet vagy dermedést parancsol rájuk. Nagyon, nagyon mélyről fakadó művészet ez, amelynek könnyed, esillogó fényjátékán mi sem árulja el a művész komoly küzdelmeit önmagával és anyagával, meg szerszámaival. Mily különös véletlen, egy délelőtt két ily különböző grafikkal társalogni.

### EGY KIRAKATRÓL

A Váci-utcában, ott, ahol legélénkebb a déli korzó, van egy kirakat, mely méretében alig nagyobb, mint egy plakát. Cukrot, csokoládét s más efféle édességeket kínálnak benne és a kirakatot úgy, amint van, a legkisebb részletéig Kozma Lajos tervezte, készítette és dekorálta. A kiállító, túltömött és riasztó kirakatok e városában ez az egyetlen boltablak, amely szerénységével és izlésével állít meg. Mert miben van a jó portéka igazi cégére? A esomagolás egyszerű és jó megoldásában. A színek összehangolásában. A legaprólékosabb részletek végig-gondolásában. A kínálás alapelvében: keveset, de szépen szolgáltatni. Abban a módban, hogy a dekorátor összefogja az egészet azzal, hogy zárt keretet ad neki. Nem kell hozzá több, mint egy picit, de jól megformált ablak, amelybe mint valami skatulyába kell behelyezni a szemnek szóló ajándékokat. De türelem, gondosság kell a játékhoz és nagy grafikai, meg díszítőérzék. Afféle mozaikjáték ez színes árukkal, vagy inkább bábjáték egy esomó színes holmival. Szerencés gondolat így végigvezetni az iparművészeti logikát, hogy a tervezés, vignetták disze, üzleti reklám mind egy kéz munkája legyen egész a kirakatig, sőt — ami a németeknél oly gyakori — egész a boltberendezésig.

### EX LIBRISEK A PULTON

A papirkereskedésben, melyben noteszt, arabmégzát és bankjegyragasztót szoktam vásárolni, a kisasszony figyelmeztet, hogy igen szép, művészi ex libriseik érkeztek Németországból s ha van gazdag könyvtáram, vehetek belőlük, egy, azaz száz darab kettő, azaz kétszáz koronába kerül. Ha tetszik, vegyem ezt a Minervásat a tudás fájával, vagy ha orvos vagyok, ezt az Aesculapot a kígyóval. Pardon, mondom, kedves kisasszony, az ex libris mégsem tömegeikk, mint a borjúhus, hogy bárki-nek az egyéniségére ráillik. Az ex libris nem is ragtapasz, amely szökét vagy barnát egyaránt pikánssá tesz. Az ex libris egy neve az individuális művészi megnyilatkozásnak, a grafikus művészé, aki ismer engem, ismeri a könyvekhez való vonzalmamat, tudja, mifajta kérdések izgat-



BASCH ÁRPÁD: KERETRAJZ



I. PÉLDA

II. PÉLDA

III. PÉLDA



TELEFON 128-67

ALAPITVA 1834



IV. PÉLDA



V. PÉLDA



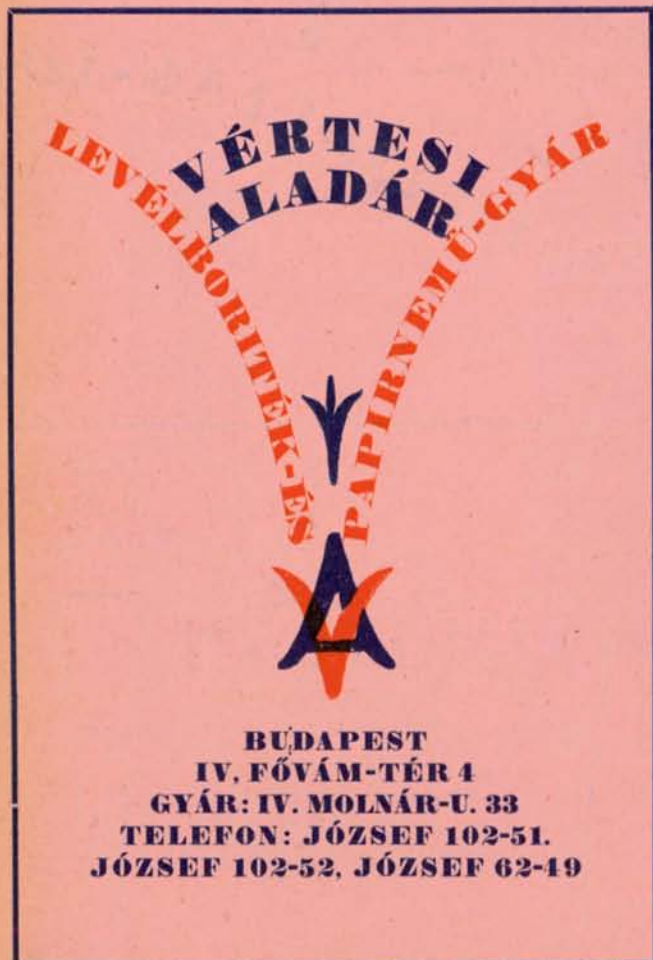
VI. PÉLDA



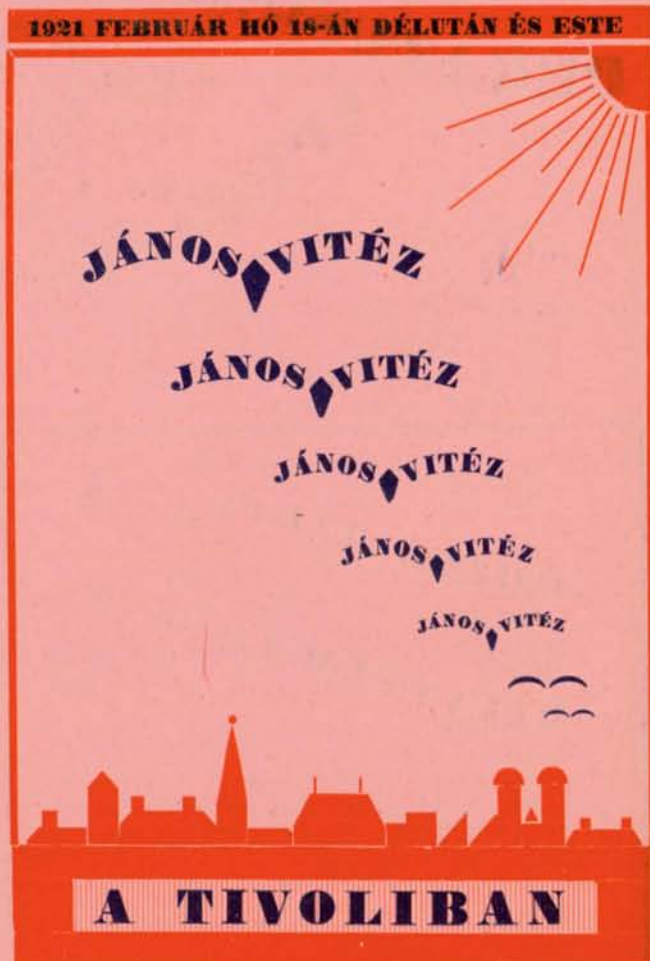
VII. PÉLDA



VIII. PÉLDA



IX. PÉLDA



X. PÉLDA

# MARÓCZI-ANDOR SZEGED-FŐ-ÚT-36

LEGRÉGIBB HAZAI PONYVA-  
ÉS ZSÁKGYÁR, KÖL-  
CSÖNINTÉZET

ÚJ ÉS HASZNÁLT MINDENMÉŰ  
ZSÁKOK, VIZMENTES ÉS NYERS  
(BEHORDÁSI REPCE) PONYVÁK,  
ZSINEG-, KÖTÉLÁRÚK RAKTÁRA

VERKAUF SÄMTLICHER GATTUN-  
GEN NEUER UND GEBRAUCHTER  
SÄCKE UND DECKEN, LAGER IN  
STRICKEN U. SCHNÜRWAREN

ÄLTESTE VATERLÄNDISCHE DECKEN-, PFERDEKOTZEN- U. SÄCKEFABRIK, LEIHANSTALT  
Postatakarékpénztári csekk száma 2652  
Ungar. Postsparkassenscheckkonto 2652

## MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETTUDÓSOK ÉLETRAJZAI



BUDAPEST, 1920  
KIADJA A MAGYAR ORVOSOK  
EGYESÜLETE

ÁRA 120 KORONA

## DR. PAJOR-SANATORIUM BUDAPEST VIII, SZENTKIRÁLYI-UTCA 14

TELEFON  
92-63 SZ.

A sanatorium  
szülönői osztályára  
való felvétel bármikor tör-  
ténhetik. Miután rendszerint a  
szülés ideje pontosan meg nem hatá-  
rozható, vidéki nőknek ajánlatos a szülő  
fájások jelentkezését sanatoriumunkban meg-  
várni. A szülés, illetőleg gyermekágy sanatoriumi  
ápolása mintegy 12-14 napra terjed. Szerényebb  
igényűeknek az összköltség 2600-3000 korona

TELEFON  
92-63 SZ.

## BOROSS EDE

GYÜMÖLCS FAJBOROK  
LIKORÖK PEZSGÖK  
TEASÜTEMÉNY CACAO ÉS TEA

## CSEMEGEÜZLETE

BUDAPEST V, FÜRDŐ-U. 33

Finom minőségű bel- és külföldi hentesárúk, garantált  
tisztaságú tej és vaj, szintúgy dús választék mindenféle  
sajtokban és gyümölcszékben

## GROLIG JÓZSEF KÖNYVKÖTÉSZETE

1889-ben a Győri országos nagy  
munkakiállításon arany oklevél-  
rel és a kiállítási éremmel való  
kitüntetésben részesült. 1890-ben az Országos  
iparegyesület a Posner Károly Lajos-féle ösztön-  
díjből öt magyar aranyval kitüntette

BUDAPEST  
II, MARGIT-  
RAKPART 15

1891-ben a Nagyváradai országos  
munkakiállításon arany oklevél-  
rel kitüntette. 1900-ban az Or-  
szágos iparegyesület által oklevél-  
rel és díszérem-  
mel kitüntette. 1903-ban a Budapesti tanonc- és  
munkakiállításon oklevélrel kitüntette

ALAPITTATOTT 1891. ÉVBEN





# Charme d'Orient



BASCH ÁRPÁD

BASCH ÁRPÁD: PLAKÁT

(BY-KIND PERMISSION OF MR. G. RONCHI, LONDON)

nak engem a létben, tudja, hogy Verhaerent szeretem-e vagy a hindu filozófiát, egy szóval: az én lelki nemességemről csinál egy cimerez rajzot, mely — hogyha én egyszer elmúltam — peesétes okirat lesz a könyveim előzékpapírján rólam és könyvszeretetemről. Én a régi nemesek közül való vagyok, akik előbb verekedtek a hétféjú sárkánnyal, az oroszánokkal és griffekkel, mielőtt megrajzoltatták az erre vonatkozó cimereiket. A kisasszony elgondolkodott és arra elárulta, hogy szívesebben csinál ily tömegeikre nézve üzletet egy vadonutaj nemessel.

**A MODERN GRAFIKA ÉS KÖZÖNSÉGE**

A Szépművészeti Múzeum, amely különben eleven-ség és vonzóerő dolgában legkiválóbb ilyenemű intézményünk, nemrég Majovszky Pál dr. modern rajzgyűjteményét mutatta be a közönség olyanfoku érdeklődése mellett, amely szinte példátlan volt ebben a múzeumban. Minden nyitási napon valósággal előzönlöttek a modern grafika barátai a kiállítóhelyiséget, úgy hogy mozogni alig lehetett az érdeklődőktől. S ez önként felveti azt a kérdést, hogy vajjon miért van az, hogy a Szépművészeti Múzeum éppen a grafikai termet a legritkábban nyitja meg s mostanában mindössze hetenként egyszer hozzáférhető. S ha már itt tartunk, mindjárt azt a kérdést is felvethetjük e múzeum igazán európai látókörű vezetőinek, hogy miért nem tartanak itt-ott, egy-egy ünnepnap délutánján, vagy délelőttjén munkás csoportok részére ott a helyszínén ismertető előadásokat, kalauzolásokat? Hiszen annyi kiváló szellemi érték áll rendelkezésükre s a grafikai szakma munkásai közt annyi érdeklődő hallgatójuk volna. A tudomány hatalom, hirdetik az öles plakátok a palánkokon. Legalább egy kis izelítőt adjon a múzeum — s vele együtt a többiek is — ebből a hatalomból a tanulni vágyóknak.

**BEHRENS PÉTER**

Élete és művészete delén hívták meg Behrens Pétert, a legnagyobb német grafikusművészek egyikét Düsseldorfba — az építészet tanárává a művészeti akadémiára. Ennek a meghívásnak szimbólikus jelentősége van. Azt jelenti,



BASCH ÁRPÁD: PLAKÁT-TANULMÁNY

hogy az építészet, csakugy mint az iparművészetek s köztük a grafika, egyetlen oszthatatlan egységbe tartoznak s csak a technika, meg az anyag változik a művész kezén. Behrens évekig volt az A. E. G., a legnagyobb német műszaki vállalat művészeti tanácsadója és ebben a minőségben nemesak gyárépületeket emelt, elárúsítóhelyeket, iro-



dákat rendezett be a vállalatának, hanem ivlámpákat, gyorsforralókat is tervezett és árjegyzekeket, cégfeliratokat, esomagolópapírt stb. is csinált, szóval az utolsó szögig művészi, praktikus és hasznos újításokkal látta el a gyárat. Mindegy volt neki, hogy egy új vasbetonszerkezetet kell-e készítenie, vagy szőnyeget terveznie, avagy a Behrens-antikvát megteremtenie, vagy egy diszoklevelet pergamentre festeni. Szoros, néma közelségben vannak tehetségének összes oldalai, a nagyváros, a gyáripár, a technikai haladás és a modern célszerűség sugallja összes ötleteit. Behrens megtestesült képviselője annak a művészeti elvnek, hogy hasznosság és izlésesség nincsenek egymással ellentétben, sőt összetartoznak s a nagy tömegekbe úgy lehet legjobban belesepegetni a szép formák szeretetét, hogyha a mindennapi használat tárgyain mutatjuk meg neki, mi az izlés?

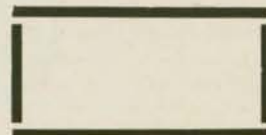
**SZEDÉSTECHNIKA**

**ÁR ÉS PINZETTA**

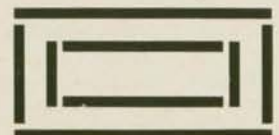
miként való használatáról a szaklapok minden évfolyamában többször találkozunk, mégis még mindig sok a panasz az ezekkel okozott károk miatt. A főelv legyen, ezeket minél ritkábban érintkezésbe hozni a betűvel.

**VONALKERETEK**

helytelen szedése sokszor ad okot bosszankodásra. Különösen tapasztalható ez olyankor, amikor a szedésképet több vonallal keretezzük. Ha ilyenkor nem gondolunk azzal, hogy a felszedett vonalnak megfelelő tartásuk legyen (természetesen leghelyesebben járunk el olyankor,



1. ÁBRA



2. ÁBRA

ha a vonalakat sarokba vágjuk), végnélküli a korrekturnál járó bajlódás és ennek következtében származó idővesztesség. Léniük szedése akkor történik helyesen, ha azokat úgy szedjük, amint azt 1. ábránk mutatja, illetőleg, hogy a vízszintes vonalak befogják a függőlegeseket.

## KIÁLLÍTÁSOK

### A XX. SZÁZAD KÖNYVMŰVÉSZE

eímen az alig egy évvel ezelótt alakult Magyar Bibliophil Társaság kiállítást rendezett az Iparművészeti Múzeumban. A Társaság azzal a céllal alakult, hogy a szép könyvnek barátokat szerezzen, erre pedig a gyűjtők birtokából nagy gonddal összeválogatott anyag kiválóan alkalmas. A kiállítás anyagát felölelő katalógus előszavában Végh Gyula, a kiállítást rendező Társaság elnöke azt mondja, hogy „külső alakjában a könyv Gutenberg óta alig változott. De az olvasóközönség megnövekedésével járó tömegtermelés, az olcsóságra való törekvés, a gépipar túltengése és a művészi ízlés általános hanyatlása kedvezőtlenül befolyásolták a könyv szépségét. Míg a nyomtatás művészete mindjárt legelső kísérletezésével a maga nemében tökéleteset alkotott, az újabb kor könyvtermékei — díszéretes kivételektől eltekintve — ízlés dolgában nem versenyezhetnek a régi könyvekkel“. A kiállítás anyaga ezeket a „díszéretes kivételeket“ mutatja be s ha laikus vagy grafikus — legyen az akár művész, nyomdász, könyvkötő vagy bármily rokonszakhalmi — példát keresi annak, miként készítették manapság a szép könyvet, azt itt megtalálja. Mi nyomdászok tudjuk, hogy a könyvművészetben, mint minden más művészetben, a tökéleteséget csakis a szeretetteljes és értelmes egyéni munka adhatja meg, valamint hogy könyvek



BASCH ÁRPÁD VÁZLATKÖNYVBŐL

zöt úgy helyezük el, amint ezt a 2. ábra mutatja, illetőleg fordítva, mint ahogy a vonalakat szedtük. Ilyen formában kell folytatnunk a belső vonalkeretek felépítését; az eredmény, hogy a vonalak nem tolódhatnak el, mert a lérvők megfontoltan, észszerűleg dolgoztattak fel. Semmi újat nem mondtam a fentiekkel, gyakorlati értékük azonban tagadhatatlan. B.

### A LÉNYANYAG FELDOLGOZÁSÁNÁL

mindig megfontoltan kellene eljárni már csak azért is, mert az anyag drága volta miatt rendesen nem áll ez korlátlan mennyiségben rendelkezésre, illetőleg a legtöbb helyen bizony csak a minimális mennyiségek vannak meg. Ugy kellene tehát azokat felszedni, hogy a rendelkezésre álló anyaggal minél többet dolgozhassunk és lehetőleg minden vonalfajtát egyformán kiaknázzunk, ami már azért is fontos, mert ha egy vonalfajtára nagyon rávetjük magunkat, ez a többivel szemben idő előtt kopottas lesz. Táblázatok vagy akszidenciák előállításánál, amelyekhez többnyire nagymennyiségű vonalanyagot szedünk fel, éretten fontoljuk meg, mit dolgozunk fel, nehogy meggondolatlan munka folytán az olyan szedések előállítását megnehezítsük, amelyekhez szintén szükséges valamely vonalanyag. Pontozott harántvonalak helyett például nagyon sok esetben megfelel a finom lénia is, vagy ilyeneket célszerűen lehet pótolni tompafinom vonalakkal. Duplafinom, félkövér és kövér vonalakat lehetőleg váltakozva használjuk, hogy így az egyoldalú feldolgozását a vonaloknak elkerüljük. A kéziratban előírtakat természetesen figyelembe kell vennünk, sokszor azonban a rendelő a nyomdász gyakorlati érzékkel keresztülvitt változtatásainak készséggel aláveti magát. Meg lesz elégedve a rovatok helyes beosztásával, ellenben a vonalak minőségét illetőleg különösebb kívánságai nem lesznek. Ha abba a kényszerhelyzetbe kerülünk, hogy régi és újabb vonalanyagot kell felszednünk, ne keverjük ezeket össze, de különösen ügyeljünk erre a pontozott vonalagnál, mert ezek összekeverése nagyon csúnyán fest. Különben is ily megfontolt szedéselőállítással nagymértékben könnyítjük meg a gépmester munkálkodását s a nyomtatvány sikerültét is előnyösen befolyásoljuk.

S-r.



BASCH ÁRPÁD: ARCKÉP

tömegtermelés mellett is szépek lehetnek, ha szép papírost veszünk hozzá, a szedést gonddal állítjuk elő s a nyomtatást jó festékkel az ahhoz szükséges idő felhasználásával készítjük. A külföldi jónevű nyomdák klasszikusan szép könyvei mellett találkozunk a kiállításon több bibliophil-nyomda ugynevezett amatőr-kiadásával, amelyekkel a sorozatba került magyar nyomdák méltón megállják helyüket. Örömmel állapítjuk azt meg, hogy bizonyos idő óta nemcsak a nyomdák, de a könyvkiadók is tudatára ébredtek annak, hogy a szép könyv mégis jobb áru, mint a selejtes s a nyomdák törekednek is a fokozott igényeket kielégíteni, amihez a magyar nyomda- és könyvkötőipar a szükséges tudással rendelkezik. Bizonyították ezt a Franklin, az Athenaeum, a Hornyánszky, a Pallas kiadványai, amely cégek mindegyike a muliban is bizonyos egyénit tudott könyveiben bemutatni, ujabban pedig a gyomai Kner-nyomda s a békéscsabai Tevan-nyomda esatlakozott a szép könyveket előállító nyomdánk esekély számához, ami azonban — sajnos — nem jelenti azt, hogy a vidék nivója általában emelkedett volna. A szép magyar nyomdai munka mellől nem hiányzik a szép könyvkötés sem. Igazán mesteri alkotások láthatók ott. A kiállítás rendezőse minden szombaton kiváló szakemberek által tartott, mély tartalmu előadásokkal növelte a kiállítás értékét. Előadást tartott Tevan Andor a könyvkészítés technikájáról, Jaschik Álmos a könyvművészetről. E tartalmas és értékes előadásokon — sajnos — csak esekély számu hallgatóság jelent meg.

**MAGYAR REMEKMŰVEK**

Az Ernst-muzeum e gyűjtőeim alá foglalta most megnyitott kiállításának anyagát. „Remekművek“ — kissé hivalkodó vignetta és a várakozást talán túl is esigázza, de meg kell adni, hogy e rendkívüli magas színvonalu kiállítás keretében a magyar festőművészet száz, százötven esztendő multjának és jelenének számos kimagasló és nagyértékű dokumentuma kerül itt napfényre. Valószíggal „napfényre“, mert ami kép itt látható, az tulnyomó többségben magánosok alaposan hozzáférhetetlen gyűjteményeiből került elő, hogy mihamar ismét visszatérjen oda, hol ritkán zavarják meg lomha részvéttlenségbe való szippedését.

A kiállítás valóban érdekes és tanulságos. Számos mesterről való értesültségünket teljesebbé teszi és a magyar képzőművészet kivirulásának folyamatát szerves egészben mutatja be. E kiállítást részletesen ismertetni annyit jelentene, mint a magyar festőművészet történetét megírni. A kezdet kezdetén álló ősoktól, Stranovertől, Kupezktytól, Mányokitól kezdve Cauzi, Marastoni, Barabás, Borsos, Gyöngyi művein át, folytatva Székely Bertalan, Brocky, Gyárfás, Lotz, Madarász, Paál László, Munkácsy névsorát, Benezurt, Szinnyei-Mersét sem átugorva, Vaszary Jánosig, Kernstock Károlyig, Rippl Rónai Jó-



BASCH ÁRPÁD: ELŐZÉKLAP

zsefig a magyar festőművészet minden valamirevaló művelőjét viszontlátjuk és többnyire nagyon jó és törekvéseiket hiven jellemző képekkel. Igazi kultureszelekedel volt e képek egybegyűjtése; ugyanis a tradicióra, az elődök keserves és nem mindig hálás, de végeredményben az egész ország művelődésére kiható munkájára utalhatunk és büszkén, önérzetesen megmutathatjuk a jelent is. A fiatalok teljességgel hiányoznak e kiállításon. Reméljük, hogy velük majd a legközelebbi kiállításon találkozunk.

BÁLINT ALADÁR

**PÜNKÖSDI KIÁLLÍTÁSUNK ÉS VIDÉKI VÁNDORKIÁLLÍTÁSUNK**

Lapunk második kiállítását pünkösöd vasárnapján és hétfőjén rendeztük a Segélyzőegyesület nagytermében. Ez alkalommal a Fuchs Dávid grafikai szaküzlet cég által levélpapírra és számlaürlapra kiírt pályázaton részvett pályamunkákat, valamint a Vértesi Aladár levélborítégyár mult évi hirdetéspályázatának munkáit állítottuk ki. E két pályázat érdekes és a mai nyomdaipari viszonyainkat szomoruan jellemző munkáit vándorkiállítások alakjában a vidéki városokban is ki fogjuk állítani. Elsősorban Szegedre küldjük, ahonnan közvetlenül továbbíthatjuk Hódmezővásárhelyre, majd Békéscsabára, Debrecenbe, Sátorlajuhelyre, Miskolcra, Győrbe, Sopronba, Szombathelyre, Nagykanizsára és Székesfehérvárra. E helyütt is kérjük a fent felsorolt vidéki városok szaktársait, hogy a kiállítási anyagot kíméletesen kezeljék s szigoruan ügyeljenek arra, hogy az anyag egyik városból a másikba esonkítatlanul továbbíttassék. Amennyiben ebbeli kívánságunk teljesül, összel tíz-tizenkét vándorkiállítási kollektiót fogunk összeállítani, hogy állandóan, ugyszólván hétről-hétre friss kiállítási anyagot kaphassanak, mely ugyan nem lesz nagyon bőséges, de meglesz az az előnye, hogy kis helyen is kiállítható és válogatott, divatos munkákat fog tartalmazni s mindenesetre alkalmas lesz arra, hogy a szakmai érdeklődést fenntartsa, továbbá mintegy a grafikai iparban meghonosodni akaró divatról ad majd felvilágosítást.

NAPTÁRAK  
ÉS  
**NAPTÁRTÖMBÖK**  
AZ 1922. ÉVRE  
VERSENYKÉPES ÁRON KAPHATÓK  
**AUER IGNÁC**  
KÖNYVNYOMDÁJÁBAN  
BUDAPEST VIII, RÁKÓCZI-UT 11  
TELEFON JÓZSEF 59-39



BASCH ÁRPÁD: PLAKÁTTANULMÁNY

## NYOMTATÁSTECHNIKA

### CSAK TEÓRIA?

A Magyar Grafika áprilisi számában megjelent „Érték-papírok alapnyomata” című közleményemhez fűzött kommentárhoz a következőket tartom szükségesnek megjegyezni: tény az, hogy az áttetszőfehérnek és az ehhez hasonló anyagoknak használata semmilyen utólagos hátránnyal nem jár. Ennek a megállapításnak azonban meghatározottabban csak a technikára vonatkozólag van helye. Vagyis: az áttetszőfehérrel vagy ehhez hasonló anyagokkal az alapnyomatokat akár előre, akár utólag nyomtathatjuk, mivel ezek teljesen áttetszők és ezért, meg egyéb hasznos tulajdonságuknál fogva is a legkülönfélébb hatásokat érhetjük el velük. Az áttetszőfehér a színes festékek keverésénél szinte nélkülözhetetlen. A papírnak s áttetszőfehérnek egymáshoz való viszonyát illetően azonban ez a megállapítás helytelen és megdőlt, mert ha áttetszőfehérrel kevert festékkel nyomtatunk, az határozottan zsiros fölületet nyer, mert a papír nem képes a festéket magába szívni, minek következtében annak fölületén elgyantásodik és a tinta nem fog rajta. Ennek nem az áttetszőfehér, hanem a papír az oka. Ami a bolognai krétát illeti, annak használata kizárólag csak a tégelyes sajtókon engedhető meg, a gyorsajtóknál szóba sem jöhet, az azzal való kísérletezés csak időpazarlást von maga után. Az eredmény pedig, hogy a bolognai kréta a festékből kiválik és a forma teletömődik vele. Ez olyan régi gyakorlati megállapítás, amilyen régi a bolognai krétának a könnynyomdai színes nyomtatás terén való alkalmazása. Az „érec”-festékek horribilis árával nem foglalkozom, annál is inkább, mivel a jelenlegi nehéz időkben mindennek horribilis ára van, no meg az áttetszőfehér sem sokkal olcsóbb. Különben is ez sem nem gyakorlati, sem nem elméleti, hanem finansiális kérdés. Hogy mégis tisztában legyünk ebben

a tekintetben is, ezek a tulságosan drága „érec”-festékek olcsóbbaknak bizonyulnak, mivel ezekkel bármilyen papírra nyomtathatunk és így a szóbanforgó okból kifolyólag nem vagyunk kénytelenek kétféle anyagot tartani raktáron. LAUPÁL ANTAL

### ÁTNYOMATOK ALAPLEMEZEKRE

A gyorsajtón nyomtatandó nagobbmértű alapnyomalmemezekre — a hosszúságban, illetve szélességben beállítható különbüzetek elkerülése szempontjából — legcélszerűbb közvetlenül a nyomóhengerről átnyomni a konturformát. A konturformát beemelése után szabályszerűen elkészített nyomóhengerkarikákkal éppen olyan pontosan egyengetjük, mintha azt tovább nyomnánk. Mikor az egyengetéssel készen vagyunk, akkor arra egy feszített ívet húzunk és a rendesnél valamivel bővebb festékezéssel a gépet egyszer üresen engedjük. Ennek megtörténte után a konturformát kiemeljük és ha lehetséges, akkor azt a továbbnyomásig a keretben beszorítva hagyjuk. Az alapnyomalmemezt egy másik keretbe zárva, a gépet felhordóhengerek nélkül egyszer keresztülhajtjuk, hogy a nyomóhengeren lévő konturlevonat az alaplemezeire átnyomódjon. Ha a kontur nem nyomódna át lőkélelesen, akkor az alárákást az alapnyomalmemez alatt mélyesszük és az előbbi műveletet megismételjük. Az így átnyomott alapnyomalmemezeknek a mérete pontosan egyezik a kontur méretével. L. A. GY.

### AZ ALSÓ SZALAG HASZNÁLATA AZ EGYSZERŰ GYORSAJTÓKON

Az egyszerű gyorsajtóknál az alsó szalag használata ugy a pontosság, valamint a tiszta nyomtatás szempontjából nagy fontossággal bír. Mind a két szempontból helyesebb azt nem a nyomóhenger alatt lévő karikába huzni, hanem abba, amelyik egész fönt az ivfogók alatt van, mert az ívek előrehuzását csak úgy tudja megakadályozni. Nyomatás közben ennek dacára bizonyos időközönként rakassunk be a már egyszer megnyomott ívekből ellenőrző íveket, ugyszintén a szalag feszességét is ellenőrizzük, mert ha az meglazul: hivatását nem tudja kifogástalanul teljesíteni. Ennek elmulasztása következtében egy többszínű munkánál nagy meglepetések érhetnek bennünket, amit a többi szinnél már nem lehet helyrehozni, mert az ívek a bukása nem egyformán lörténik. A tiszta nyomtatás szempontjából azért szükséges ezt figyelembe venni, mert az ív előrebukása következtében a formával hamarabb jön érintkezésbe. Ezt ugyan megakadályozza az ugynevezett simítókarton is, ennek azonban az a hátránya, hogy a többszínű munkánál a már egyszer megnyomott ívekről a festéket egyes helyeken letörlő, a nyomatot összekarcolja, ami az összehatás szempontjából hátrányos. L. A. GY.

**WEISZ MÁRTON**

MINDENNEMŰ

**ÍRÓ- ÉS NYOMÓPAPIROK**

NAGYBANI ELADÁSA

PAPÍRÁRUK GYÁRI RAKTÁRA

TELEFON: 97-37

**BUDAPEST V. BÁLVÁNY-UTCA 19**

SÜRGÖNYCÍM: WEISZPAPÍR BUDAPEST

**BORITÁS A TÉGELYSAJTÓKON**

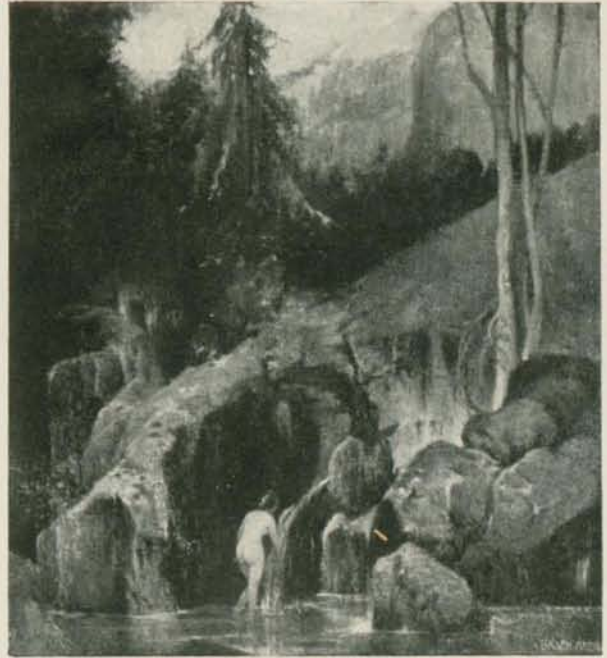
A tégelysajton készülő színes munkáknál a tégelyre alkalmazott iveket csak ragasztva használhatjuk, hogy azoknak nyomtatásközbeni elesését, — ami a legtöbb esetben baloldali felé történik — megakadályozzuk. Ezeket az iveket fent és lent erős enyvel ragasztjuk fel, ugyisint az illesztékeket is, ha azok ólomból vagy ehhez hasonló anyagból valók. Azonban a legfelsőbb ivet, amely az akadálytalan berakást biztosítja és az egyengetést óvja, a négy sarkán a legesekélyebb mértékben kleiszterrel ragasztjuk fel, mert az enyvel ragasztott és feszített iv összehúzódik, minek következtében regisztrálkülönbözések állnak elő, amit a többi színnél a legnagyobb igyekezettel sem tudunk helyrehozni, mert ez az összehúzódás mindinkább fokozódik, minél nagyobb a példányszám vagy a nyomás folytonosságában beállott szünet.

L. A. GY.

**UJJMUTATÁSOK A TÖBBSZINŰ NYOMTATÁSHOZ**

A színnyomatási technikának igen terjedelmes munkakörét fejleszthetjük ki a reklámanyomtatványok terén. Már két színnel is hatást érhetünk el, ha a fehértől már kevésbé is elütő papírra nyomtatunk, vagy ha tónuslemezeket használunk, csak ismernünk kell a színnyomatás művészetét. Természetes, hogy három színnel még jobb hatást lehet elérni. Helyénvaló ebben a tekintetben, hogy a könyvnyomató tanuljon grafikai rokonától, a könyvdásztól. Nézzük csak meg például az etiketteket és esomagolópapír-nyomtatványokat. Három színnel az etikett-nyomatásnál igen sokszínű hatást érhetünk el, ha a festékeknek egymásra való nyomásának lehetőségeit kiaknázzák. Például: az etikettnek főformája sötétkék. A második forma vöröses-sárga lehet. Ahol ez a sárga rányomódik a kék felületre, ott mint harmadik szín egy olajzöld fog keletkezni; ezt a zöldet a vázlatban csak mellékes szín gyanánt kell használni. A fő- és vezérszint alkothatja a már említett kék szín vagy a harmadik színnek (lehet, másodiknak is) nyomtatandó piros szín. Az utóbbi olyan helyeken, ahol rányomódik a sötétkék előnyomtatásra, majdnem fekete fog keletkezni. Ezáltal ugy alakul ki a helyzet, hogy a leginkább feketével nyomtatni szokott szöveg számára nem kell új fekete formát készíteni. Ilyenképpen még három színnel öt színhatást értünk el; ha emellett még helyesen osztottuk el a színelületeket, akkor a jó hatás nem maradhat el. A festékeknek ilyfajta kezelésével igen gyakorlatias eredményeket hozhatunk létre.

R.



BASCH ÁRPÁD: "FORRÁSNÁL"

**IRODALOM**

ROVATVEZETŐ: BENEDEK MARCELL

**BEETHOVEN**

IRTA: PAPP VIKTOR. „ZENEI PANTHEON” (PANTHEON-KIADÁS)

Aki próbálta, jól tudja: milyen nehéz az író, a költő művészetéről számot adni, — pedig a kritikus, az esztétikus ugyanazzal az eszközzel dolgozik, mint az író, a költő. A tollnak kell megmagyaráznia a toll munkáját. Ezek a nehézségek azonban egyszerűen aránytalanul fokozódnak, mihelyt a tollra az a feladat hárul, hogy színeket, formákat, vagy hangokat magyarázzon meg a nagyközönségnek. A szó szoros értelmében oly nehéz dolog ez, mint vakoknak beszélni a színekről, süketeknek a hangokról. Ha e két feladat nehézsége közt van valami különbség: csak annyi, hogy a festőművészetről vagy szobrászatról írván, könnyebb apró ravaszágokkal segítségére sietni a közönség fantáziájának. Egy képek, egy szobornak mindig van valami tárgya s ha ezt pontosan leírtuk, művészi szempontból még semmi lényegeset nem mondtunk ugyan, de a közönség legalább érzi, hogy megtudott valamit s a maga módja szerint megpróbálja összerakni a tőlünk kapott, szétszórt vonásokat. Aki zenéről ír, még ebbe a gyöngye segítségbe sem kapaszkodhatik. Két eset lehetséges: vagy szakértőknek ír, kóta-bemutatókkal, szakszerű elemzésekkel, — akkor rendben van minden vagy a nagyközönségnek: és akkor teljesen megoldhatatlan feladat előtt áll. Elmondhatja a művész életét, bemutathatja az embert és több vagy kevesebb szuggeráló erővel elhitheti velünk, amit művei értékéről tart; kedvet ébreszthet bennünk, hogy megismerkedjünk ezekkel a művekkel és utólag igazoljuk egyelőre ellenőrizhetetlen érték-ítéleteit. Egyebet nem tehet és ha ezt jól elvégzi, már sokat tett. Ezt nyugodt lélekkel elmondhatjuk Papp Viktor Beethoven-jéről, az első magyar Beethoven-monografiáról. Még Romain Rolland méltán híres kis könyve után is élvezettel és tanulsággal olvashatjuk. Rolland, aki pedig a Jean-Christophe-ban majdnem megtette a lehe-

**HANS WUNDER**

G. m. b. H., Berlin-Wilhelmsberg

**KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁR**

Fekete és színes festékek. Könyvkötőfestékek. Legjobb minőségű „Germania” hengeranyag. Különlegességek: „Gloria” festékhordóanyag, megátolja a festék lehuzódását. Fénykék „Perga”. „Seccol” gyorszáritóanyag. Wunder-fekete, fénylik és gyorsan szárad.

Vezérfélség és egyedül rakta:

**GOLDSTEIN ADOLF UTÓDA**

Budapest VII, Kazinczy-utca 32. Telefon József 123-95



BASCH ÁRPAÐ: CIMLAPRAJZ

teltent és oly közel férközött tollával a zene megérteté- séhez, amely közel előtte soha senki: Beethovenről írván, megelégedett az ember lelkivilágának feltárásával. Papp Viktornak e feladaton kívül a másikkal, a lehetetlennel is birkóznia kellett. Két ponton sikert aratott e birkózás- ban. Érthetően be tudta állítani Beethovent a zene fejlé- déstörténetébe és érthetően meg tudta világítani Beetho- ven muzsikájának benső, emberi tartalmát. Ez már igen nagy eredmény. És ha hozzászámítjuk ehhez azt, hogy az ember életét és jellemét érdekesen, plasztikusan mu- tatja be s hogy az egyes művekért való rajongását bele tudja szuggerezni az olvasóba: mindenestre örömmel kell köszöntenünk nehéz próbálkozását.

**K K K**

**KÉTYVELVŰ KLASSZIKUS KÖNYVTÁR  
SZERKESZTI: KIRÁLY GYÖRGY (LANTOS-KIADÁS)**

Ötvenedik füzeté jelenik meg hamarosan ennek az életrevaló kis vállalatnak, de még messze járt az ötventől és máris fogalomná vált az a három K betű, amit a cik- kem fölé biggyesztettem. Nálunk oly ritka az új ötlet és a konkurrencia oly vadul veti rá magát mindenre, amit valaki mégis kitalált egyszer, hogy a KKK történetében kettőt kell esodálni: az egyik Király György kitünő ötlete, — a másik, hogy nincs máris tizenöt-husz utánzója. A kitünő ötlet tulajdonképpen nem is ötlet, hanem sokrétű meggondolás. Meggondolása annak, hogy nálunk most sok felnőtt, intelligens ember fog nyelvtanuláshoz. A ren- delkezésünkre álló nyelvtanok, olvasókönyvek a tanulói- fűség számára készültek, felnőtt embernek tehát unal- mas, naiv és szóanyag tekintetében nem is kielégítő az olvasmányanyaguk. Viszont az idegen könyvek mérhetet- lenül drágák, — a KKK megindulásának idejében még jóformán hozzáférhetetlenek is voltak. Egyébiránt, aki most kezd egy nyelv tanuláshoz, nem is igen vállalkoz- hatik arra a hősies feladatra, hogy szótár segítségével ássa keresztül magát egy háromszázoldalas, nehéz köny- vön, melyhez a szótáron kívül még sok egyéb segítségre is volna szüksége. Ezekből az adott körülményekből most már nem ötletszerűen, hanem logikusan következett a KKK gondolata. Felnőtt, intelligens embert érdeklő ol-

vasmányra van szükség. Sokféle, változatos olvasmányra. Szépirodalomra és essay-szerű írásokra. Könnyebbajtára a kezdőknek és nehezebbekre a haladóknak. Rövid könyvre, hogy ne legyen fárasztó és hogy — olesó lehes- sen. És a megértés, a tanulás megkönnyítéséül — két- nyelvű szövegre. Hü, pontos és mégis művészi magyar fordítást kell szembeállítani az eredetivel, hogy az olvasó, fárasztó szótárfogatás nélkül, s egyben a nyelv szelle- mének titkaiba is folyvást bepillantva, szinte észrevétle- nül haladhasson előre. Hát ezt a szükségletet elégítik ki a KKK kis, kétíves füzetei. És hogy a nyelvtanulás mellett irodalmi szempontból micsoda hivatást töltenek be, annak megvilágítására elég, ha nagyjában felsorolom, hogy milyen szerzők művei szerepelnek benne. Ime, az angolok közül: Wilde (a teljes Happy Prince, 5 füzet- ben), Poe, Dickens (2 füzet), Wells (3), Kipling, Chester- ton, Jerome K. Jerome, Gissing (itt először szerepel Ma- gyarországon), Lamb, Emerson. Amerikát Mark Twain és Bret Harte képviselik. A franciákat Maupassant, a fran- cia prózának talán legnagyobb művésze, 5 füzettel; France 3-mal, aztán Lemaitre, Gautier, Baudelaire (köl- temények prózában), Balzac, Mérimée, Daudet, Zola, Maeterlinck, R. de Gourmont, Courtemeline. Az olaszokat Boccaccio, Fraccaroli, D'Annunzio; a németeket E. Th. A. Hoffmann, Hauff és G. Keller. Van orosz füzet is: Puskin. Mindezekhez nagyszerű fordítói gárdát toborzott össze Király György.

**FELJEGYZÉSEK**

**A XII. KELETI VÁSÁR**

eztall — dacára a kiállítók nagy számának — a grafikai és rokonszakmáknak nem hozott semmit. Azt a tényt örvendetesen megállapíthatjuk, hogy Csonkamagyar- ország ipara kezd felocsudni aléltságából, amit a látható termékek mineműsége s a résztvevő cégek nagy száma bizonyít, a nyomdász azonban esalódással hagyta el a nagy áruhalmazt, amely néki nem hozott semmit, mert csupán néhány jól ismert papírkereskedőn és papírt konfekeionáló cégen kívül, amelyek egyébként a Vásár rendes kiállítói, mást nem láttunk ott. Nem akarunk abba a gyanuba esni, hogy fizetett reklámot csinálunk néhány ott résztvevő szakmai cégnek, amiért is névleg senkit sem említünk meg, de hogy tárgyilagosságunknak további bizonyítékát adjuk, nem szabad elhallgatnunk, hogy egy iparművészeti műhely nagyon esinos könyv- kötések sorolt tetszetős kiállítási anyagába. D.

MINDENNEMŰ  
NYOMÓ-, IRÓ- ÉS CSOMAGOLÓ

**PAPIROST**

SZÁLLIT RAKTÁRRÓL A

FREUND-BARÁT-FÉLE  
GRAFIKAI SZAKÜZLET ÉS  
PAPIRNAGYKERESKEDÉS

BUDAPEST V, ORSZÁGHÁZ-TÉR 4

TELEFON 82-35

SÜRGÖNYCIM: FEBARÁT BUDAPEST

# BERGER ÉS WIRTH

ELSŐ MAGYAR KÖ-ÉS KÖNYVNYOMDAI  
FESTÉK-ÉS HENGERANYAG-GYÁR  
BUDAPEST IX. MÁRTON-UTCA 19  
TELEFON JÓZSEF 6-35

**HENGERÖNTÉS**  
OLCSÓBB ÉS JOBB A HÁZI ÖNTÉSÉNél

A GYŰJTŐK LAPJA

# A MŰBARÁT

MEGJELENIK HAVONKINT KÉTSZER  
SZERKESZTI ELEK ARTUR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:  
BUDAPEST IV. ARANYKÉZ-UTCA 2  
(FÉLEMELET)

ELŐFIZETÉSI ÁRA:  
EGÉSZ ÉVRE 240 K, FÉL ÉVRE 120 K,  
EGYES SZÁM ÁRA 10 K

KIADJA  
**HELIKON**  
MŰKERESKEDELMI ÉS KÖNYVTERJESZTŐ  
RT.

# VIDÉKRE IS

SZÁLLIT NYOMDAI

# PAPIROST

MINDENFÉLE MINŐSÉGBEN

# HAAS SÁNDOR

BUDAPEST IX. MÁTYÁS-UTCA  
9. SZÁM

## C. ANGERER & GOESCHL,

a világszerte előnyösen ismert wieni kemigrafiai műintézet a közelmúltban teljes esendben ünnepelte fennállásának 50 éves évfordulóját. Teljes esendben azért — mint a nemes egyszerűséggel, de művészi tökéletességgel kiállított emlékfűzet mondja —, mert „a mai idők valóban nem alkalmasak jubiláris ünnepek megtartására“. Ennek dacára nem térhetünk észrevétlenül napirendre az évforduló felett, mert a reprodukálás technikájának történetével Angerer Károly neve s az általa alapított cég elválaszthatatlan kapcsolatban áll. Mint tanult nyomdász, hamar felismerte, mit jelentene a grafikában a művészi reprodukálás technikájának megkönnyítése. Ő, majd később Sándor fia teljes életüket a kemigrafiai technika tökéletesítésére fordították. Nem áll módunkban a cég újításaira részletesen rátérni, de aki ismeri a legutóbbi 40 év illusztráló technikáját, megállapíthatja a nagyszabású fellendülést, amiben a jubiláló cég újításainak nagy szerep jutott. Egyet azonban szóvá kell tennünk: Meisenbach György Münchenben volt a feltalálója az autotypiai klisék előállításának, az ő eljárása azonban nagyon körülményes volt, amennyiben három felvétellel volt szükség, hogy egy tónusos klisé előállítható legyen. Angerer még ugyanazon évben — 1882-ben — készüléket talált fel, amelynek segítségével az első negatív a kívánt felbontást tartalmazta. A cég alapítóját, aki 1916-ban halt meg 78 éves korában, a grafikai iparok legjobbjai közé kell sorolnunk. A. Goeschl, a cég társtulajdonosa és kereskedelmi vezetője (Angerer sógora) 52 éves korában még 1900-ban halt meg. A nagyszabású műintézetet ezidőszereint A. C. Angerer, a cég alapítójának fia vezeti. G.

## ULLSTEIN RT.

Olvasó emberek előtt az Ullstein név már fogalomává vált. Ez a nagy nyomda- és kiadóvállalat, mely eddig az Ullstein-család öt férfitagjából kereskedelmi társaságot képezett, 20 millió alaptőkével (családi jellegű) részvénytársasággá alakult át. A cégnek, amely csak 1877-ben alakult, a berlini főtelepen kívül Düsseldorf, Danzig, Hamburg, Köln, München és Wien városokban vannak fiókjai. A kiváló hozzáértéssel és mintaszerűen berendezett nyomdájukban egyebek között 48 szedőgép és 40 retáció van üzemben, 1667 munkást foglalkoztatva. Kiadásukban 12 hetilap, illetőleg folyóirat és 6 napilap jelenik meg.

## LAPUNK JELEN SZÁMÁVAL

második évfolyamunk első félévét lezárjuk s legközelebbi számunkat augusztus hó 15-én jelentjük meg, amely számmal az ez évi második félévet kezdjük meg. Aki végiglapozza az ez év öt számát, minden bizonnyal meg fogja állapítani, hogy a nehéz viszonyok dacára mindig jobbat és jobbat igyekeztünk nyújtani. Ez lesz különben a törekvésünk a jövőben is. A második félévre megállapított programunkban az eddigi számoknál is nívósabb füzeteket szándékozunk olvasóközönségünknek juttatni. Hisszük, hogy ebbeli terveinket mi sem fogja keresztelni. Ez alkalommal arra kérjük t. előfizetőinket, akiknek az előfizetése most lejárt, hogy a megújításról gondoskodni szíveskedjenek, nehogy a lap küldésében fennakadás álljon be. Lelkes lapkezelőinket viszont arra kérjük, hogy az eddig átvett füzetekkel, illetve azok áraival lehetőleg június hó 15-ig elszámolni szíveskedjenek s augusztus hó 1-ig okvetlenül jelentsék be, hány példányt küldjünk lapunk augusztusi számából?

## MELLÉKLETEINK ÉS ILLUSZTRÁCIÓINK

Jelen számunk illusztrációi tulnyomórészt Basch Árpád festőművész és grafikus munkáinak reprodukciói, melyekről lapunk más helyén van szó. A reprodukciók kliséinek



egy részét az Athenaeum Rt. volt szíves rendelkezésünkre boesátani. Első mellékletünk Kun Mihály „Hogyan szedjük?” című cikksorozatának magyarázó példáit mutatja be. E mellékletet házilag állítottuk elő. Második mellékletünk a Pesti Lloyd Társulat nyomdájának háromszínű melléklete, melyet a vállalat igazgatója, Márkus Pál volt szíves rendelkezésünkre boesátani. A szedés Spitz Adolf kollégánk munkája, amelyen élénken, pompásan juttatta érvényre izlését és tudását. A tiszta és precíz szedés mellett kifogástalanul jó színezés és nyomás teszi a munkát mestermunkává. A mellékletet Hofbauer Károly felügyelete alatt Bohn János nyomta. Az egyéb illusztrációk cikkeink és közleményeink magyarázó ábrái. — Lapunk e havi számának fedőlapját ugyancsak házilag állítottuk elő. A vörössel nyomott keretformához Kun Mihály által rajzolt tangir-lemezt használtuk fel. Ezt a keretet a kis alakban rendelkezésre álló cinkkliséről készült 26 darab tömöntvényből állítottuk össze. Az embléma alá nyomott alnyomathoz linoleumot alkalmaztunk.

## TRÉFA

### A

#### KÖNYV KELENDŐSÉGÉNEK FELTÉTELEI

A Borsszem Jankó egyik hétfői irodalmi vacsoráján („Kagál”) néhai való Ágai Adolf urambátyám hozzám fordulva, egy minden író és könyvkiadó lelkében lapangó vágyra és óhajra kért tanácsot, választ.

— Eesém! Te a békasót is meg tudod fejni. Hogyan kell kelendő könyvet írni?

— Megmondom, urambátyám.

Évek előtt összeböngésztem egy esomó bucsujáró-éneket, mint hithű héber, egyházmegyei jóváhagyást szereztem rá és kiadtam ezer példányban „Keresztuti Ájtatosság” címmel. A könyv meg sem jelent, amidőn a szomszédos Endröd községből deputáció jött érte, megkérdezte az árát és megtudakolta, hogy mikor viheti? Aznapra vitték is és másnap jöttek újra, hogy van-e még belőle?

— Ninesen.

— Pedig kár: szomjuhozza a nép.

A könyv több kiadást ért és noha könyvpiacra nem került és az akkori viszonyokhoz mérten négy korona magas volt az ára, minden kiadás ripp-ropp elfogyott.

Évek mulva egy vaskos, nagy oktáv alakú, bőrkötéses könyvet hoz a posta. Címe „Ájtatos Társulatok Könyve” volt és tartalma: ének, ima; születésre, keresztelőre, halálzásra és az élet minden öröme, sebére.

A következő sorok tudatták a küldés célját:

„Kedves Úram! Káplán voltam Endrödön, amikor az ön kis könyve oly hallatlan sikert ért el s buzdulást merítvén belőle, kiadtam a mellékelt könyvet, amelybe minden vagyonomat beruháztam és képtelen vagyok eladni. Próbálja meg, kérem, hátha Endrödön terjeszthető lenne.”

Átküldtem a könyvet az Ájtatos Társulatok elnökéhez, hogy olvassa át és jöjjön át hozzám egy szóra.

Az elnök egyben bucsus-gazda is volt. Jött, felmutatta a vaskos kötetet és feltette a kérdést, hogy mi legyen vele?

— Terjeszteni kellene Endrödön, meg a szomszédos Kondoroson.

— Nem lehet, uram!

— Miért?

— Nem ér egy hajtófát sem! Kondorosig sem tudunk vele menni, mert összesen hét bucsujáró-ének van benne.

Az enyémben ötszázhatvannégy volt és futotta Endröd-től Radnáiig, meg vissza.

KNER IZIDOR

TELEFONSZÁM 82-35

# FESTÉKEM

KÖ- ÉS  
KÖNYVNYOMDÁK  
RÉSZÉRE

RAKTÁRRÓL AZONNAL SZÁLLIT

## GEBR. SCHMIDT

G. M. B. H.

FRANKFURT AM. ÉS BERLIN

FESTÉKGYÁRÁNAK

MAGYARORSZÁGI

VEZÉRKÉPVISELETE,

A

# FREUND- BARÁT-FÉLE GRAFIKAI SZAKÜZLET ÉS PAPIRNAGYKERESKEDÉS

BUDAPEST V,  
ORSZÁGHÁZ-TÉR

4

MINDENNEMŰ  
KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI,  
KÖNYVKÖTÉSZETI  
ÜZEMI ÉS BERENDEZÉSI  
CIKKEK RAKTÁRA

KRITIKA

SZENTESI MEGHÍVÓK

Szentesről két meghívót is kaptunk. Az első az Iparos Híjak Önképző Körének táncestélyére szól s borzalmasan primitív munka akár a szedést, akár a nyomást tekintve. Ugy látszik, a kör valamelyik nyomdász tagja eresztette szabadjára ambícióját, de munkájával nem sok becsületet szerzett önmagának, még kevésbé tanítómesterének. — A másik meghívó Keresztes Nagy Antal munkája, mely a tiz év előtti szedésstílust juttatja érvényre. E stílusbeli munkák között az első sorban kapna helyet s készítőjének — aki fiatal akszidenszedő s a háborus éveket nagyrészt katonasorban töltötte — dicséretére válik. Szeretnők remélni, hogy az új irányt is épp oly jól fogja megérteni és alkalmazni, amilyen jól oldotta meg ezt a munkáját a régi stílusban.

A „BÉKÉSMEGYEI KISPOLGÁR“

című Mezőberényben megjelenő politikai hetilapot küldték be bírálat céljából. A beküldő — úgy sejtjük — főleg a lapfejről kér véleményt. Nos, erről vajmi kevés jót lehet írni; a lapaim első szava körülbelül 3 cicerós, a „Kispolgár“ szó pedig 12 cicerós betűnek megfelelő nagyságban parafairáshoz hasonlatos kurzív betűket mutat, melyek nyilván fába metszettek, tulságosan primitív módon. A címsor betűi nem stílszerűek, sem szépek, de feltűnőek. A lap szedése egyébként egyszerű és becsületos tipografus munka, nyomása is jó. E lapot Baltha János nyomdája állítja elő.

SZOMBATHELYI NYOMTATVÁNY

A mai divatos szedédirányzat vidéki előfutárjaként néhány nyomtatvány érkezett be Szombathelyről Deák Alajos kollegánktól. Ezek közül kettő: a Népnymda levélfeje és a „Hír“ reklámécdulája különösen jól sikerültek. Noha e nyomtatványok még mindig annak bizonyosságát szolgáltatják, hogy szedőjük a tömbszedést előszeretettel alkalmazza, az új irány sorhajlásainak mégis jelentős szerepet juttatott munkáiban. A két irányzat illetlen való összehasonlítását nem tartjuk ugyan mindig jónak, jelen esetben mégis sikerült megoldásnak mondhatjuk mindkét munkát. A hajlitott sorok szedésére azonban jobban kell ügyelni a beküldőnek, mert ilyenmü sorképzés csak úgy hat jól, ha a sor hajlása kifogástalan s nem szögletes. Az előttünk levő munkákon a görbe és hullámos sorok kezdő és végső betűi majdnem egyenes vonalban állanak, minek következtében a hajlás egyes helyeken törést mutat, amit el kell kerülnünk. Különösen rosszul hat az ily hiba hullámos sornál, mert itt ez a törés többszörösen ismétlődik.

A SZENNYKONKURRENCIA EGY REMEKMŰVÉT

kaptuk kézhez a dunaföldvári általános ipartestület bálí meghívójának alakjában. Van ezen a meghívón minden, amit egyébként csak egy retrospektív kiállításon láthatnánk. Szecsessziós körzet a szabadirány elvei szerint alkalmazva, ez utóbbi irány idejéből ittfelajított műtűrkékekkel, vignetákkal, no meg megfordított betűkből szedett négyzetpontokkal megspékelve. Van oldalt zárt tömbszedés, középre zárt feloldott szedés kiválóan kopott betűkből. A szedéstest újmódi aranymetszés szabályai szerint helyeztetett el a papíron: balról 5, jobbról 3, felül 2½, alul pedig 1½ ciceró. Magától értetődik, hogy sajtóhibák is vannak bőven (még az se legyen?). A diszmunkát a Rosenbaum-nyomda (hogy melyik a sok közül, nem tudjuk, talán ez is a rosenbaum-nyomda?) állította elő. — Mit szólt a meghívóhoz a rendelő ipartestület? Reméltetleg meg volt vele elégedve. A dunaföldvári ipartestület vezetői, úgy hisszük, még nem érezték a saját bőrükön a szennykonkurrencia kancsukáját, hogy kicsinyes okból: 200 korona (!) megspórolása céljából tápot adnak az iparunkban újból feléledt piszokversenynek. De ha már nem éreznek hivatást magukban a szennykonkurrencia leküzdésére, legalább ne állítsanak ki izlésükről olyan



égbeordító szegénységi bizonyítványt, mint aminő ez a meghívó. Elvégre ezért a rossz sajtótermékért ők a felelősek, miért rendelték a Rosenbaumnál, aki — szegény — jobbat nem tud csinálni, mint aminőt produkált.

1921. évi május hó 24-én.

Kiadó Bíró Miklós. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Főmunkatárs Gondos Ignác és Kun Mihály. Nyomatja Globus Nyomdai Müintézet R.-t. VI., Aradi-utca 8. szám.

**PUSZTAFI ZSIGMOND**  
 GRAFIKAI SZAKÜZLET \* BUDAPEST V, TÁTRA-UTCA 6 \* TELEFON 31-13 SZÁM

**RÓNA ÉS PUSZTAFI**  
 GRAFIKAI GÉPEK ÉS SZERELVÉNYEK GYÁRA BUDAPEST III, BÉCSI-UT 12  
 TELEFON 51-18